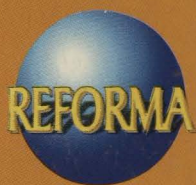

Jadwiga Hanisz

NAUCZANIE
POCZĄTKOWE

Program zatwierdzony
przez MEN
nr DKW-4014-267/99

PROGRAM WCZESNOSZKOLNEJ ZINTEGROWANEJ EDUKACJI XXI WIEKU klasy 1-3

PL
Z-36
(1,1999)

WSiP

PL 7-36(1,1999)

Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku : klasy 1 - 3 ;
nauczanie początkowe / Jadwiga Hanisz. - Reforma, wyd. 1. - Warszawa :
Wydawn. Szkol. i Ped. Spółka Akc., 1999. - 47 S. : Tab
Einheitssacht.: Lehrplan <Polska> / Integrationsunterricht / 1999
ISBN 83-02-07470-5
Nr w wyk. DKW-4014-267/99

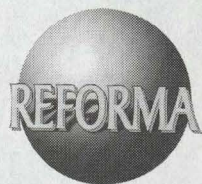
2000/581

Georg-Eckert-Institut BS78

1 203 815 6

Jadwiga Hanisz

NAUCZANIE
POCZĄTKOWE

PROGRAM
wczesnoszkolnej
zintegrowanej edukacji
XXI wieku
klasy 1-3

Wydanie pierwsze

Warszawa 1999
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE
SPÓŁKA AKCYJNA

Okładka

Janusz Oblucki WSiP S.A.

Redaktor

Joanna Straburzyńska

Program dopuszczony do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej i wpisany do wykazu programów nauczania na poziomie I etapu kształcenia. Numer w wykazie DKW-4014-267/99.

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -
2000/581

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne *Spółka Akcyjna* informują, że wszystkie podręczniki dla klas 1-3 znajdujące się w ofercie handlowej WSiP S.A. mogą być wykorzystywane przy realizacji „Programu wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku”

ISBN 83-02-07470-5

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne *Spółka Akcyjna*
Warszawa 1999

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne *Spółka Akcyjna*
Warszawa 1999

Wydanie 1. Ark.druk. 3,0

Skład i łamanie: Biuro Wydawnictw i Reklamy eMBE

Druk i oprawa: Wojskowe Zakłady Graficzne, Warszawa
ul. Grzybowska 77, tel. 682-19-73, fax. 620-14-13.

PL
2-36
(1, 1999)

Ogólne założenia programu

Proponujemy program zgodny z Podstawą Programową zatwierdzoną przez MEN 15 lutego 1999 r. uwzględniający najnowsze strategie reformy oświatowej w Polsce.

Przy opracowaniu programu edukacji wczesnoszkolnej należy brać pod uwagę „ducha czasów”, w których edukacja się odbywa. Wiek XXI przynosi z sobą ogrom informacji i ich błyskawiczne docieranie do odbiorcy. W tej sytuacji nie jest możliwe ani pożądane, by jednostka zgromadziła w swym początkowym okresie życia zapas wiedzy, z którego mogłaby czerpać w nieskończoność. Powinna natomiast nabyć fundamentalne podstawy wiedzy o sobie i o świecie oraz pakiet metod umożliwiających jej w przyszłości rozwijanie własnej zdolności rozumowania i wyobraźni, własnego osądu i poczucia odpowiedzialności. W tym względzie przypisujemy niepowtarzalną rolę zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej i wyznaczamy jej następujące **zadania**:

- Po pierwsze, odkryć, uruchomić, rozwinąć wszystkie **predyspozycje i zdolności poznawcze** każdego dziecka, na miarę jego możliwości.
- Po drugie, ukształtować **pozytywny stosunek do nauki**, który będzie dziecku towarzyszył przez całe życie.
- Po trzecie, wyposażyć dziecko w podstawowe **narzędzia uczenia się**: czytanie, pisanie, komunikowanie się, rachowanie, metody rozwiązywania problemów, ćwiczenia uwagi, pamięci i myślenia.
- Po czwarte, ukształtować nawyk **dociekliwości w badaniu otaczającego świata** i w dążeniu do prawdy w poznaniu.
- Po piąte, **dostarczyć fundamentalnych treści**, które są niezbędne do rozumienia świata, w którym dziecko żyje.
- Po szóste, **uruchomić mechanizmy** konieczne w przyszłości do aktywnego, etycznego i estetycznego uczestnictwa w życiu społecznym.

Cele zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej

Nadrzędnym celem zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w jego całościowym rozwoju (fizycznym, intelektualnym, estetycznym, emocjonalnym i duchowym) tak, by było przygotowane, na miarę swoich możliwości, do życia w zgodzie z ludźmi, z przyrodą i samym sobą.

Z celu nadrzędnego wynikają następujące **cele szczegółowe**:

1. Kształtowanie kompetencji komunikowania się z ludźmi:
  - kształtowanie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym w zakresie mówienia, pisania i czytania;
  - kształtowanie umiejętności matematycznego (ilościowego, schematycznego i relacyjnego) opisywania rzeczywistości; kształtowanie pojęcia liczby naturalnej w jej aspektach oraz umiejętność wykonywania czterech podstawowych działań na liczbach; dokonywania pomiarów; rozwiązywania zadań matematycznych; rozpoznawania prostych figur geometrycznych;
  - kształtowanie umiejętności wyrażania swoich przeżyć, nastrojów i emocji za pomocą gestów, ruchu i mimiki.
2. Kształtowanie kompetencji współdziałania i współżycia z ludźmi:
  - wdrażania do aktywnego uczestnictwa w coraz szerszych kręgach społecznych (rodzina, szkoła, społeczność lokalna, Ojczyzna, Ziemia);
  - wdrażania do odkrywania INNEGO człowieka, wczuwania się w jego sytuację, rozumienie jego reakcji.
3. Kształtowanie kompetencji posługiwania się metodami poznawania rzeczywistości:
  - rozwijanie umiejętności posługiwania się bezpośrednimi (obserwacja, proste doświadczenia i eksperymenty) i pośrednimi (film, książki, fotografie, ilustracje) metodami poznawania przyrody;
  - rozwijanie umiejętności poszukiwania, porządkowania i wykorzystania informacji z różnych źródeł.
4. Kształtowanie kompetencji wyodrębniania, opisywania i wyjaśniania związku między naturalnymi składnikami środowiska przyrodniczego a życiem i działalnością człowieka:
  - rozbudzanie zainteresowań przyrodniczych i potrzeby bezpośredniego kontaktu z nią;
  - umożliwienie poznania piękna, różnorodności i współzależności składników przyrody ożywionej (człowiek, roślina, zwierzęta) i nieożywionej (ciała niebieskie, powietrze, woda, skały, minerały);
  - wyrabianie umiejętności korzystania z dóbr przyrody bez jej degradacji i bezmyślnego niszczenia;
  - stwarzanie sytuacji, w których dziecko stopniowo odkrywa i akceptuje siebie – poznaje swoje ciało i sposoby zaspokajania jego potrzeb; poznaje rolę swoich zmysłów i doskonali je; odkrywa możliwości swojego umysłu i ćwiczy go; rozpoznaje swoje uczucia i pielęgnuje uczucia pozytywne; buduje swój świat wartości i ciągle wzbogaca go.

5. Kształtowanie kompetencji odbiorcy wytworów sztuki i przyszłego ich twórcy:
  - wprowadzenie w dziedzictwo kultury narodowej, europejskiej i światowej;
  - przygotowanie do odbioru dzieła literackiego, plastycznego, muzycznego;
  - rozbudzanie wrażliwości estetycznej i zachęcanie do twórczej ekspresji, rozwijanie uzdolnień indywidualnych.
6. Kształtowanie kompetencji użytkownika wytworów techniki i przyszłego wynalazcy:
  - kształtowanie umiejętności bezpiecznego posługiwania się prostymi narzędziami i bezpiecznego korzystania z urządzeń technicznych;
  - wdrażanie do właściwego planowania i organizowania procesu prowadzącego do powstania nowego wytworu.

Tak sprecyzowane cele zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej obejmują swoim zakresem całość oddziaływań edukacyjnych i wskazują wszelkie możliwe warunki do: odkrywania i nabywania podstaw wiedzy o świecie; doświadczania przeżyć estetycznych, artystycznych, sportowych, naukowych i społecznych; do rozwijania wyobraźni dziecka i jego kreatywności. Ich właściwa realizacja zapewni dziecku rozwój w całym bogactwie jego osobowości, w różnorodnych formach ekspresji i zaangażowania.

Struktura programu

Strukturę niniejszego programu wyznaczają dwa główne elementy, które stanowią istotę sformułowanych wcześniej celów zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej. Są to:

- relacje dziecka z ludźmi, przyrodą i wytworami kultury
- kompetencje nabywane w tych relacjach.

Relacje

Relacja jest zawsze wzajemnością – my oddziałujemy na kogoś (coś) i jednocześnie podlegamy oddziaływaniu kogoś (czegoś) nawet wtedy, gdy nie uświadamiamy sobie tego. Człowiek (dziecko) rozwija się w relacji z ludźmi, przyrodą i wytworami kultury.

Kompetencje

Kompetencja (łac. *competentia* – odpowiedniość, zgodność), to zakres wiedzy, umiejętności, odpowiedzialności, uprawniający jednostkę do wykonywania określonej czynności. W programie powyższe składniki kompetencji określono mianem:

- nabywane umiejętności
- niezbędna wiedza
- kreowane cechy osobowości.

Nabywanie kompetencji jest procesem ciągłym, długotrwałym, a w edukacji wczesnoszkolnej zaledwie zapoczątkowanym. Należy jednak pamiętać, że od sposobu ich nabywania na samym początku edukacji szkolnej, zależy ich właściwa kontynuacja na następnych etapach edukacji.

Treści edukacyjne

Edukacyjne treści, zgrupowane wokół wyróżnionych wcześniej kompetencji, są przewidziane do realizacji przez pierwsze trzy lata nauki na I etapie edukacji podstawowej. Przy kompetencjach zapisano numery, pod którymi dane zagadnienia występują w aktualnej Podstawie Programowej (PP).

Nauczyciel, organizując zajęcia z dziećmi w systemie zintegrowanym decyduje, które treści, w jakim zakresie i kolejności będzie realizował.

I. KOMPETENCJA KOMUNIKOWANIA SIĘ Z LUDŹMI

Kompetencja	PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW		
	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>1. Komunikowania się w języku ojczystym</p> <p>a) mówienie PP: 10-11-12-13</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wypowiada się jasno, wyraźnie, starannie w rozwiniętej, uporządkowanej logicznie formie na temat własnych przeżyć, lektury, filmów, audycji, sytuacji wymyślonych; ◆ dobiera słowa i wyrażenia adekwatne do danego rodzaju wypowiedzi; ◆ przeprowadzi rozmowę telefoniczną; ◆ wygłasza z pamięci wiersze i fragmenty prozy; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ stopniowo rozszerzane słownictwo; ◆ rodzaje zdań; ◆ rodzaje wypowiedzi: monolog, dialog (rozmowa, dyskusja); ◆ podkreślanie zależności sposobu mówienia od celu przekazania informacji: pytanie, odpowiadanie, życzenie, przeproszenie, pożegnanie, podziękowanie, pochwała, nagana, prośba itp.; ◆ wzory pięknego, poprawnego mówienia (dziennikarze, aktorzy); ◆ stopniowe wprowadzanie części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, liczebnik, zaimek, przyimek; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wrażliwość na piękno ojczystego języka; ◆ kultura mówienia; dobieranie właściwych słów i zwrotów; ◆ odpowiedzialność za słowa, mówienie prawdy; ◆ śmiałość w wypowiadaniu swoich myśli i odczuć; ◆ obrona własnego zdania, ale nie narzucanie go innym lub rezygnacja, gdy nie ma się racji; ◆ logiczne myślenie przy komponowaniu sposobu i sensu wypowiedzi; ◆ rozwój pamięci, wyobraźni, fantazji;
<p>b) słuchanie PP: 15-16-17</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ słucha uważnie, stara się zrozumieć, co przekazuje bezpośredni rozmówca; ◆ potrafi odtworzyć wysłuchaną treść z zachowaniem jej sensu; ◆ potrafi przyswoić informacje z audycji radiowych i telewizyjnych; ◆ prosi o wyjaśnienie niezrozumiałych słów; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ cechy poprawnego słuchania: uważnie, z zainteresowaniem, w skupieniu uwagi na treści, z utrzymaniem kontaktu wzrokowego z mówiącym; ◆ sposób słuchania informacji podawanych za pośrednictwem radia, telewizji, magnetofonu, telefonu; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ kultura słuchania wypowiedzi innych osób; życzliwe nastawienie do rozmówcy; ◆ uszanowanie głoszonych poglądów, tolerowanie inności; ◆ odwaga w krytycznej ocenie usłyszonej wypowiedzi, sprawdzeniu jej poprawności; ◆ kultura słuchania radia, telewizji;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>c) czytanie PP: 18-19-20</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ czyta głośno, płynnie, wyraziście słowa, wyrazy – fragmenty tekstu – krótki tekst z respektowaniem znaków przestankowych; ◆ czyta cicho ze zrozumieniem; zrelacjonuje przeczytaną treść; ◆ umiejętnie korzysta ze słowników i encyklopedii; ◆ chętnie sięga po książki i czasopisma dziecięce, ujawnia zainteresowania czytelnicze; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ćwiczenia w analizie i syntezie słuchowej wzrokowej wyrazów; ◆ różne techniki czytania: głoskami, sylabami, wyrazami; ◆ wzory pięknego czytania (nauczyciel, aktor); cechy dobrego czytania: płynność, wyrazistość, modulacja głosu; ◆ zasady higieny czytania; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ radość z samodzielnego czytania różnych tekstów; ◆ ciekawość poznawcza; ◆ świadomość, że tekst jest jednym ze źródeł informacji; ◆ koncentracja uwagi; ◆ rozwijanie procesów myślenia: analiza, synteza, wnioskowanie, uogólnianie; ◆ świadomość konieczności przestrzegania zasad higieny czytania;
<p>d) pisanie PP: 21-22-23-24</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ poprawnie odtwarza kształty liter i ich łączenia w wyrazy; ◆ przepisze poprawnie tekst bez i z przekształceniem; ◆ bezbłędnie pisze z pamięci i ze słuchu wyrazy o pisowni zgodnej z brzmieniem; ◆ bezbłędnie pisze wyrazy trudne ortograficznie, po uprzednim wyjaśnieniu ich pisowni; ◆ stosuje poprawnie znaki interpunkcyjne: kropka, przecinek, pytajnik, wykrzyknik; ◆ w razie potrzeby potrafi posługiwać się słowniczkiem ortograficznym; ◆ rozmieszcza poprawnie tekst na stronie; ◆ napisze samodzielnie krótkie opowiadanie, list, notatkę do kroniki, 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ znajomość liter alfabetu, ich poprawne, kształtne ich pisanie i właściwe łączenie w wyrazy; ◆ zdania proste, złożone, równoważniki zdań; ◆ zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące; ◆ znaki interpunkcyjne: kropka, pytajnik, wykrzyknik, przecinek, dwukropki, nawias, cudzysłów; ◆ zasady ortograficzne: pisownia dwuznaków, zmiękczeń, z dużej litery, „ó” i „rz” wymienne, „ó” i „rz” niewymienne oraz „h” i „ż” w najczęściej spotykanych wyrazach, „nie” z czasownikiem, przymiotnikiem; ◆ rodzaje wypowiedzi pisemnych: jednowyrazowy podpis obrazka, jednozdaniowy tytuł obrazka w his- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ estetyka i dokładność pisania; ◆ dążenie do precyzji w pisemnym wypowiedzeniu swoich myśli i przeżyć; ◆ własny styl wypowiedzi pisemnej; ◆ odpowiedzialność za słowo pisane; ◆ wyobraźnia literacka; ◆ krytyczny stosunek do swego wytworu;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	zawiadomienie, zaproszenie;	toryjce, kilkudzaniowe opowiadanie, list, zawiadomienie, ogłoszenie, życzenie, swobodny tekst;	
<p>2. Komunikowania się w języku pozawerbalnym PP: 14-17-38-45-46-50-51-52-54</p> <p>a) mowa gestów i ruchu</p> <p>b) mowa barw</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rozumie gesty rąk, np.: klaskanie – radość, opuszczenie rąk – rezygnacja, uścisk dłoni – serdeczność, wskazanie czegoś – groźba, przywołanie i inne; ◆ odczyta i wyrazi stany wewnętrzne za pomocą mimiki twarzy: niepokój, ból, gniew, zakłopotanie, smutek, zadowolenie itp.; ◆ odczyta z wyrazu oczu: szczęście, przerażenie, strach prośbę itp.; ◆ odczyta i wyrazi dynamikę ruchu: nieśmiałość (kulenie się), złość (tupanie nogami), niecierpliwość, zadumę, itp.; ◆ przedstawi ruchem jakieś wydarzenie, powiedzenie, przysłowie, przedmiot, itp.; ◆ zna i stosuje się do sygnalizacji świetlnej na przejściach przez jezdnie, przez przejazd kolejowy, przy robotach drogowych; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rola zmysłów w uczeniu się siebie, ludzi i świata; ◆ techniki doskonalenia zmysłów, np. ostrości wzroku, słuchu, wrażliwości dotyku; ◆ praktyczne poznanie metod i technik dramy; ◆ ćwiczenia w opisywaniu ruchem przedmiotów, wydarzeń, zjawisk; ◆ wzbogacanie słownictwa o nowe zwroty, wyrażenia, np. <i>ręka rękę myje, blisko na wyciągnięcie dłoni, cichutki jak myszka</i> i inne; ◆ praktyczne stosowanie twórczych metod gimnastyki Labana, Kniesów, Orffa, Tulina; ◆ rozumienie treści wyrażonej tańcem (balet); ◆ znaki ruchu drogowego i „mowa” ich kolorów: tablice ostrzegawcze, informacyjne, zakazu, nakazu, np. na szlakach wędrownych, w kąpieli- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dostrzeganie swej indywidualności w reagowaniu na świat i innych ludzi; ◆ dbałość i doskonalenie sprawności i wrażliwości swoich zmysłów; ◆ różnicowanie pozytywnych i negatywnych emocji oraz sposobu ich wyrażania; panowanie nad emocjami negatywnymi (złość, gniew, agresja); ◆ dostrzeganie uczuć i przeżyć innych ludzi, zwierząt, właściwe reagowanie na ich smutki i radości, rozwijanie uczucia empatii; ◆ świadomość konieczności przestrzegania zasad świetlnej sygnalizacji drogowej; ◆ wrażliwość na piękno przyrody i jej

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
c) mowa dźwięków	<ul style="list-style-type: none"> ◆ kojarzy pewne stany uczuciowe z kolorami, np. świat na różowo – to wesoło, beztrudno, radośnie; widzi świat w czarnych kolorach – to smutek, rozpacz, groza; ◆ przyswaja nowe zwroty, wyrażenia: <i>czerwony jak burak, biały jak śnieg</i>; itp.; ◆ rozpoznaje różne rasy ludzi po kolorze ich skóry; ◆ określi sytuację, zdarzenie na podstawie odgłosów z otoczenia, np. krzyk, zgrzyt opon samochodowych, dzwonek tramwaju, syrena strażacka, karetki pogotowia, policji, itp.; ◆ rozpozna zwierzęta po ich głosie, np. psa, kota, krowę, lwa, itp. ◆ rozpozna rodzaj wykonywanej pracy po jej charakterystycznych odgłosach (praca kowala, stolarza, krawca itp.); ◆ rozumie wymowę ciszy; ◆ odbiera nastrój wyrażany muzyką; ◆ umiejętnie, bez zakłócania spokoju innym, słucha radia, magnetofonu; 	<ul style="list-style-type: none"> skach, środkach lokomocji; zachowanie dyscypliny ich przestrzegania; ◆ ćwiczenia w odczytywaniu nastroju obrazu, ilustracji wyrażonego kolorem; ◆ znajomość kontrastu bieli i czerni: dobro – zło, dzień – noc, wesoło – smutno, czysto-brudno itp.; ◆ podstawowe grupy barw, np.: kolory ciepłe (czerwony, pomarańczowy, żółty), kolory zimne (niebieski, zielony); co można nimi wyrazić w obrazie; ◆ rozumienie kolorów w przyrodzie: biel zimy, zieleń wiosny, kolory jesieni itp.; ◆ odróżnianie, naśladowanie głosów przyrody; przyroda zagaduje nas swoim językiem, np. szeleść liści, szum lasu, fal morskich, wycie wichury, głosy zwierząt, cisza przed burzą itp.; ◆ rozróżnianie sygnałów ostrzegawczych, np. bicie dzwonów na alarm, klakson samochodu, informacja o pożarze, wypadku (głos syreny), dzwonek na zakończenie zajęć, itp.; ◆ rozpoznawanie dźwięków różnych instrumentów muzycznych; ◆ wyrażanie nastroju dźwiękiem: dźwięki niskie, wysokie, łagodne, piskliwe, zgrzyty, tony niskie, grube, cienkie, łkające, bębniące, dudniące itp.; ◆ rola dźwięku w filmach; 	<ul style="list-style-type: none"> barwy; ◆ tolerancyjność wobec ludzi innych ras; wie, że wartość człowieka nie zależy od koloru jego skóry; ◆ gust i smak artystyczny w doborze koloru ubioru, wystroju pomieszczeń; ◆ wrażliwość na muzykę i umiejętność jej słuchanie, bez zakłócania spokoju innym; ◆ wrażliwość na piękno przyrody, rozumienie jej dźwięków;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ znajomość niektórych piosenek i gry na prostych instrumentach; ◆ wzbogacanie słownictwa o nowe zwroty i wyrażenia: <i>natrętny jak bzykanie muchy; głośny jak dzwon;</i> 	
<p>3. Plościowe, relacyjne, schematyczne ujmowanie, opisywanie, przedstawianie rzeczywistości za pomocą znaków i symboli matematycznych PP: 25-26-27-28-29-30-31 a) określanie położenia w przestrzeni</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ określi swoje położenie w przestrzeni; położenie przedmiotu względem obserwatora i względem drugiego przedmiotu; ◆ poprawnie i ze zrozumieniem używa zwrotów, typu: <i>za, przed, do przodu, do tyłu</i>, itp.; ◆ wskaże i nazwie kierunki: do przodu – do tyłu, w górę – na dół, na prawo – na lewo, pionowo-poziorno, prostopadłe, równoległe do, ukośnie; ◆ rozumie względność pojęć: blisko – daleko, wysoko – nisko, itp.; ◆ odróżnia linie proste, krzywe, łamane; ◆ rozpozna i nazwie poszczególne wielokąty; obliczy obwód wielokąta; ◆ potrafi mierzyć odcinki, 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ćwiczenia w określaniu położenia różnych przedmiotów w przestrzeni; ◆ nazwy kierunków w przestrzeni; ◆ pojęcia związane z określaniem odległości ◆ rozróżnianie linii prostych, odcinków, łamanych; mierzenie odcinków; jednostki długości; ◆ istotne cechy poszczególnych wielokątów: trójkątów, czworokątów: prostokątów, kwadratów; boki, kąty; ◆ sposoby obliczania obwodu wielokąta; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ świadomość konieczności precyzji w określaniu położenia w przestrzeni; ◆ wyobraźnia przestrzenna;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
b) wyodrębnianie i opisywanie cech wielkościowych	<ul style="list-style-type: none"> ◆ porównuje przedmioty pod względem cech wielkościowych, np. długości, szerokości, wysokości, masy, prędkości; ◆ potrafi uporządkować przedmioty według obranej cechy wielkościowej w ciągu rosnącym bądź malejącym; ◆ rozumie relacje przechodniości; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ względność pojęć typu: duży – mały, duży – większy – największy, mały – mniejszy – najmniejszy, itp.; ◆ układanie przedmiotów w ciągu rosnącym, malejącym; ◆ przechodniość danej relacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dokładność w porządkowaniu przedmiotów według obranej cechy; ◆ skupienie uwagi podczas wykonywanej czynności; ◆ wytrwałość w doprowadzaniu pracy do końca;
c) klasyfikowanie przedmiotów według cech jakościowych i ilościowych	<ul style="list-style-type: none"> ◆ pogrupuje przedmioty według wyróżnionej cechy (cech); ◆ utworzy zbiór przedmiotów spełniających podany warunek; wymieni warunek, który spełniają elementy utworzonego zbioru; ◆ ustali liczebność danego zbioru przedmiotów; ◆ wskaże zbiory równoliczne i nierównoliczne; zna metody porównywania liczebności zbiorów; ◆ wyznaczy wspólną część dwóch zbiorów; ◆ wskaże elementy złączenia dwóch zbiorów rozłącznych; ◆ wykorzysta graficzne schematy zbiorów w rozwiązywaniu zadań tekstowych; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zbiór, elementy zbioru, podzbiór; ◆ określanie warunku, który spełniają elementy zbioru; w tworzeniu zbiorów przedmiotów, liczb według podanego warunku; ◆ liczebność zbioru: zbiór pusty, jednoelementowy, wieloelementowy, równoliczny, nierównoliczny; używanie określeń: mniej, więcej, tyle samo; porządkowanie zbiorów według liczebności malejącej, rosnącej; ◆ zbiory rozłączne, nierozłączne; wspólna część zbiorów; łączenie zbiorów; różnica zbiorów; ◆ rozwiązywanie zadań tekstowych z zastosowaniem schematów Venna; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ myślenie logiczne, dokonywanie uogólnień; ◆ rozwijanie spostrzegawczości (różnice, podobieństwa grupowanych przedmiotów);
d) posługiwanie się liczbą	<ul style="list-style-type: none"> ◆ umie posługiwać się w praktyce pojęciem liczby we wszystkich jej aspektach; ◆ rozłoży liczbę na składniki; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ monografia liczb; ◆ struktura liczby, rozkład na składniki; ◆ cyfry arabskie, rzymskie; ◆ oś liczbowa; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zdolność opisywania świata za pomocą znaków, symboli matematycznych; ◆ zdolność schematycznego ujmowa-

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ odczuwa nieskończoność liczb, potrafi je zapisywać i odczytywać w systemie dziesiętkowym; ◆ wskaże miejsce liczby w ciągu liczbowym; ◆ potrafi porównywać liczby; rozumie pojęcia: mniej więcej, tyle samo; o tyle mniej – więcej; tyle razy mniej – więcej; ◆ stopniowo poznaje cztery podstawowe działania arytmetyczne, potrafi je zapisać przy pomocy cyfr i znaków matematycznych; ◆ stopniowo nabywa biegłości w dodawaniu, odejmowaniu, mnożeniu i dzieleniu liczb w zakresie: pierwszej dziesiątki – w zakresie 20 – w zakresie 100 do 10000; ◆ wie, jak zero zachowuje się w wymienionych działaniach ◆ zna algorytm działań pisemnych; ◆ praktycznie stosuje w obliczeniach poznane własności działań arytmetycznych: łączność i przemienność dodawania oraz mnożenia; rozdzielność mnożenia i dzielenia liczb względem dodawania i odejmowania; ◆ zna umowy dotyczące kolejności wykonywania działań z nawiasami i bez nawiasów; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rozszerzanie zakresu liczbowego; ◆ porównywanie liczb; ◆ zapisywanie i odczytywanie liczb w systemie dziesiętkowym; wyróżnianie rzędów jedności, dziesiątek, setek, tysięcy, itd.; zasady zapisywania dużych liczb; poprawne pisanie liczebników; ◆ pojęcie sumy, różnicy, iloczynu i ilorazu liczb naturalnych; ◆ własności działań arytmetycznych; ◆ umowy dotyczące kolejności wykonywania działań; ◆ algorytm pisemnego dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia przez liczbę jednocyfrową; ◆ stopniowe wprowadzanie, układanie i rozwiązywanie zadań tekstowych; analiza zadania tekstowego; metody rozwiązywania; przekształcanie zadań; stosowanie schematów graficznych w rozwiązywaniu zadań; 	<ul style="list-style-type: none"> nia, przedstawiania i odczytywania świata; ◆ myślenie logiczne – analizy, syntezy, porównywania, klasyfikowania, wnioskowania, uogólniania, szeregowania; ◆ twórcze myślenie w jego aspektach: płynność, giętkość, oryginalność myślenia; ◆ dostrzeganie i rozwiązywanie problemów; ◆ wytrwałość w dochodzeniu do rozwiązania problemu; ◆ szukanie różnych dróg dojścia do celu ◆ świadome stosowanie poznanych ułatwień w wykonywaniu obliczeń;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
e) dokonywania pomiarów	<ul style="list-style-type: none"> ◆ potrafi rozwiązywać zadania proste i łatwe zadania złożone, standardowe i niestandardowe; analizować ich treść, wyróżniać dane i niewiadome, dobierać działania odpowiednie do warunku zadania; ◆ potrafi układać zadania tekstowe oraz przekształcać je; ◆ określania czasu kalendarzowego: zna nazwy i kolejność dni tygodnia, nazwy miesięcy, pór roku; poda liczbę dni w danym miesiącu; potrafi zapisać i odczytać daty; wykona proste obliczenia kalendarzowe; ◆ określania czasu zegarowego: potrafi odczytać wskazania czasu na różnych zegarach; zna jednostki czasu zegarowego i odróżnia długość ich trwania; zna sposoby zapisywania czasu zegarowego za pomocą godzin i minut w systemie dwunastopięciogodzinnym i dwudziestoczwierogodzinnym; wykona proste obliczenia zegarowe; ◆ mierzenie długości: zna podstawowe jednostki długości i ich skróty; potrafi dokonać pomiaru posługując się linijką; potrafi szacować, określać w przybliżeniu daną odległość i korygować efekty tego szacowania dokonując pomiaru przyrządem; za- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ czas mierzony kalendarzem: dzień, tydzień, miesiąc, kwartał, półrocze, rok, wiek, pory roku; ◆ ćwiczenia w pisaniu dat i prostych obliczeniach kalendarzowych; ◆ czas zegarowy i jego jednostki: sekunda, minuta, kwadrans, godzina, doba; ◆ ćwiczenia w odczytywaniu wskazań różnych zegarów i prostych obliczeniach zegarowych; ◆ związek czasu odmierzanego zegarem i kalendarzem; ◆ obiektywny i subiektywny charakter upływu czasu; ◆ jednostki długości: milimetr, centymetr, metr, kilometr; przyrządy dokonywania pomiaru: linijka, metr krawiecki, stolarski, taśma miernicza i sposób posługiwania się nimi; dawne jednostki długości, np. cal, łokieć, stopa; ◆ różnorodne ćwiczenia w określaniu, mierzeniu, odczytywaniu wyników 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ punktualność w kontaktach z ludźmi; ◆ świadomość konieczności planowania swoich zajęć w ciągu dnia, tygodnia; plany wakacyjne; unikanie pośpiechu; unikanie nudy; ◆ pamięć o ważnych rocznicach, uroczystościach, świętach w klasie, w domu rodzinnym; ◆ wrażliwość na zmiany i piękno przyrody w poszczególnych porach dnia, roku; ◆ rozumienie konieczności dokładności, uczciwości w odmierzaniu różnych wielkości;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<p>mieni wynik pomiaru na język innych jednostek, np. kroki na metry, metry na centymetry itp.; zapisze wynik pomiaru wyrażeniem dwumianowanym, ułamkiem dziesiętnym (np. 3,50 m);</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ważenie: zna podstawowe jednostki masy; potrafi posłużyć się wagą; zapisze wynik ważenia w postaci wyrażenia dwumianowanego i ułamka dziesiętnego; zamieni jedne jednostki wagi na drugie; ◆ określanie pojemności: zna podstawowe jednostki pojemności; potrafi posługiwać się miarką litrową, półlitrową, ćwierćlitrową; zapisze wynik pomiaru; 	<p>miaru długości; proste obliczenia i działania arytmetyczne na jednostkach długości; łączenie tego tematu z tematami geometrycznymi;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ jednostki masy: gram, dekagram, kilogram, tona; odczytywanie wskazań różnych wag; zapisywanie wyniku ważenia; wykonywanie działań arytmetycznych na jednostkach masy; proste zadania tekstowe na obliczanie masy towarów; ◆ jednostki pojemności: litr, pół i ćwierć litra; ćwiczenia w odmierzaniu płynów w wymienionych jednostkach, zapisywanie wyniku pomiaru; rozwiązywanie prostych zadań tekstowych na obliczanie pojemności; 	

II. KOMPETENCJA WSPÓŁŻYCIA, WSPÓŁPRACY I WSPÓŁDZIAŁANIA Z LUDŹMI

<p>1. W rodzinie PP 1-6-39</p> <p>a) identyfikowanie się z rodziną i jej tradycjami</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna swoje nazwisko oraz nazwiska dziadków i krewnych ◆ zna historię swej rodziny; wskaże z kogo i z czego jest dumny w swej rodzinie; ◆ określi przydatność zawodów wykonywanych przez członków rodziny; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dom rodzinny: adres, estetyka wnętrza, poczucie bezpieczeństwa; ◆ członkowie rodziny: dziadkowie, rodzice, rodzeństwo; drzewo genealogiczne; informacje o przodkach ze zdjęć, pamiątek, rozmów ze starszymi członkami rodziny; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dostrzeganie ważności różnic i wspólnych cech rodzinnych; ◆ poczucie bezpieczeństwa wśród członków rodziny; ◆ duma z przynależności do danej rodziny; ◆ chętnie uczestniczenie w tradycjach i zwyczajach rodzinnych;
--	--	---	---

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
b) tworzenie życzliwych więzi rodzinnych	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna rodzinne tradycje; ◆ potrafi okazywać miłość członkom rodziny; ◆ darzy szacunkiem dziadków, rodziców, rodzeństwo i innych członków rodziny; ◆ opiekuje się młodszym rodzeństwem, chorymi i starszymi członkami rodziny; ◆ godzi własne potrzeby i życzenia z innymi; ◆ wie, czym może sprawić radość rodzicom, rodzeństwu; ◆ pamięta o urodzinach, imieninach swoich krewnych; ◆ umiejętnie korzysta z ich rad i wskazówek życiowych; ◆ respektuje umowy, zasady, normy, zwyczaje ustalone w rodzinie; ◆ umie rozmawiać o swoich problemach z domownikami; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ tradycja rodzinna: święta, urodziny, imieniny, rocznice; nazwisko, imiona; wykonywane zawody; ◆ co to znaczy, być członkiem rodziny; oczekiwania obu stron; ◆ jak rozpoznawać uczucia innych ludzi; ◆ jaki jest związek między zachowaniami a uczuciami własnymi i innych; ◆ na czym polega zgodna współpraca; ◆ jak pogodzić własne potrzeby z potrzebami innych; ◆ po co ustalamy pewne normy i zasady do przestrzegania w rodzinie; ◆ wartości preferowane w rodzinie: miłość, prawda, zgodność, odpowiedzialność, partnerstwo, posłuszeństwo, wyrozumiałość, tolerancyjność; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ empatia, wczuwanie się w smutki i radości innych; ◆ chęć spieszenia z pomocą w razie potrzeby; ◆ kontrolowanie swoich zachowań, reakcji; ◆ okazywanie uczuć wobec osób bliskich; ◆ otwartość w ujawnianiu swoich problemów, niepowodzeń, przykrości; ◆ świadomość: czego oczekują od rodziny, czego rodzina oczekuje od mnie; ◆ zgodność we wspólnym korzystaniu z tych samych zabawek, przedmiotów; ◆ świadomość, że można zmienić swoje postępowanie, jeżeli psuje ono miłą, serdeczną atmosferę w domu rodzinnym;
c) podejmowanie i wypełnianie obowiązków domowych	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna swoje stałe obowiązki domowe, wykonuje je bez przypominania; ◆ wspólnie troszczy się o czystość i estetykę swojego mieszkania i otoczenia; ◆ jest odpowiedzialny za swoje słowa, czyny, zachowania; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ prace ulubione i te mniej lubiane, ale konieczne; ◆ w czym można pomóc rodzicom; ◆ czystość i higiena pomieszczeń, niezbędny warunek zachowania zdrowia; ◆ umiejętne gospodarowanie czasem; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ odpowiedzialność za wypełnianie powierzonych obowiązków; ◆ umiejętność właściwego gospodarowania czasem tak, by było w nim miejsce na zabawę, pracę i odpoczynek; ◆ słowność w podjętych zobowiązaniach;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ formy wypoczynku; ◆ sposoby rozwiązywania napięć i konfliktów w rodzinie; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ umiejętność podejmowania decyzji korzystnych dla wszystkich członków rodziny;
<p>2. W społeczności szkolnej PP: 2, 55</p> <p>a) bycie uczniem</p> <p>b) bycie kolegą</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna swoje prawa i obowiązki ucznia; ◆ aktywnie uczestniczy w procesie edukacyjnym; ◆ radzi sobie z sukcesem i porażką; ◆ śmiało wyraża swoje myśli w procesie zdobywania wiedzy; ◆ systematycznie zwiększa zasób metod uczenia się; ◆ systematycznie nabywa umiejętność korzystania z różnych źródeł wiedzy; ◆ systematycznie nabywa umiejętność radzenia sobie z różnymi problemami; ◆ nawiązuje koleżeńskie więzi z kolegami z klasy; ◆ toleruje inność kolegów; liczy się z ich potrzebami i życzeniami; ◆ respektuje reguły i umowy obowiązujące w klasie; ◆ interesuje się problemami kolegów, spieszy im z pomocą w razie potrzeby; ◆ potrafi współpracować z grupą kolegów; ◆ potrafi rozwiązywać konflikty i wy- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ nauka, jako obowiązek i jako przyjemność; dlaczego lubię (nie lubię) szkołę; ◆ po co ходzimy do szkoły; jak uczą się dzieci innych krajów; znaczenie nauki w życiu; ◆ o metodach uczenia się; ◆ ćwiczenia w korzystaniu z różnych źródeł informacji; ◆ o emocjach związanych z uczeniem się; ◆ koledzy z klasy: ich imiona; w czym podobni a w czym różni; ◆ prawo do „inności”, tolerowanie jej; ◆ wspólna praca i zabawa, wspólne smutki i radości; ◆ społeczność klasowa: reguły organizujące tę społeczność, prawa i obowiązki, odpowiedzialność indywidualna i grupowa, rola indywidualności w społeczności klasowej; ◆ problemy i ich rozwiązywanie: zapobieganie konfliktom, sposoby ich 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ciekawość poznawcza, chęć się uczyć, chęć wiedzieć; ◆ cierpliwość w dochodzeniu do wiedzy; ◆ umiejętność radzenia sobie z porażką, niepowodzeniem; ◆ właściwa reakcja na sukces, bez samozumiałstwa; ◆ postrzeganie swej indywidualności, budowanie pozytywnego obrazu siebie w kontaktach z rówieśnikami; ◆ koleżeńskość, dochowanie tajemnicy; ◆ tolerancyjność wobec inności wyglądu, zachowania kolegów; ◆ zgodność we wspólnym działaniu; ◆ prawdomówność w kontaktach koleżeńskich; szczerość wobec kolegów; ◆ umiejętność zachowania swej indy-

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	jaśniać nieporozumienia bez stosowania przemocy i agresji;	rozwiązywania; reagowanie na sukces i porażki swoje i innych; miło jest pomagać innym, co to znaczy „źle pojęta pomoc”; z kim rozmawiać, gdy mamy kłopoty, problemy;	widualności w grupowym współżyciu i współdziałaniu; ♦ uczynność;
<p>3. W społeczności lokalnej i narodowej PP: 3-4-5-6-43-44-49-39</p> <p>a) świadomy kontynuator dziedzictwa kulturowego</p> <p>b) członek społeczności lokalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ♦ podać nazwę swej miejscowości, regionu, jej historii i związane z nią legendy; ♦ wymieni ciekawsze obiekty, zabytki, rezerваты, instytucje znajdujące się w miejscowości, regionie; wie, jak się w nich zachować, opowie ich historię; zna ciekawe trasy turystyczne; ♦ zna tradycje, obyczaje i obrzędy regionalne; ♦ dostrzega piękno i oryginalność swojego regionu; ♦ odróżnia ludowe motywy zdobnicze swojego regionu; ♦ w miarę możliwości uczestniczy w utrwalaniu tradycji: śpiewa piosenki ludowe, tańczy tańce regionalne, uczestniczy w obrzędach związanych ze świętami, witaniami pór roku itp.; ♦ wskaże, gdzie znajdują się ważniejsze urzędy, zakłady usługowe i określi ich przydatność społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ o ludziach, języku, folklorze, literaturze, historii, współczesności, obyczajach, faunie i florze, a więc o wszystkich elementach charakterystycznych dla regionu, w którym uczą się, mieszkają i skąd pochodzą uczniowie; ♦ mieszkańcy mojej miejscowości: typowe zajęcia ludności, ciekawe zawody, władze samorządowe, kultu- 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ przywiązanie do rodzinnej miejscowości; odczuwanie emocjonalnego z nią związku oraz dumy z faktu zamieszkiwania w niej; ♦ uczucie patriotyzmu związanego z „małą ojczyzną”; ♦ wrażliwość na piękno swojego regionu; ♦ ochrona kultury ludowej; ♦ ciekawość poznawcza, jak ludzie żyli dawniej; ♦ poczucie odpowiedzialności za swoje rodzinne strony; ♦ zainteresowanie własnym regionem; ♦ rozwijanie swoich uzdolnień, poprzez udział w pracy różnych zespołów regionalnych; ♦ angażowanie się w życie swej miejscowości; ♦ gotowość podejmowania działań na

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
c) obywatel kraju ojczystego	<ul style="list-style-type: none"> ◆ telefonicznie powiadomi o zagrożeniu: pogotowie ratunkowe, strażackie, gazowe, policyjne; ◆ scharakteryzuje zawody najczęściej wykonywane przez mieszkańców okolicy; szanuje wytwory ludzkiej pracy; ◆ rozumie ważność sąsiedzkich kontaktów; ◆ zna ciekawych, zasłużonych ludzi swego regionu; ◆ dba o estetykę swojego otoczenia, chroni przyrodę; zna osobliwości fauny i flory w swej miejscowości oraz gatunki chronione; ◆ zna miejscowe środki lokomocji i wie, jak się w nich zachować; ◆ zna nazwę swej Ojczyzny, jej barwy i godło; ◆ wskaże na mapie Europy swój kraj, jego stolicę i ważniejsze rzeki; ◆ potrafi śpiewać hymn narodowy, wie jak się zachować gdy jest grany; zna jego historię; ◆ zna legendy i ważniejsze rocznice wydarzeń historycznych naszej Ojczyzny; ◆ zna nazwiska Polaków, z których może być dumny; 	<ul style="list-style-type: none"> ralne, sąsiedzi i stosunki sąsiedzkie; ◆ numery ważniejszych telefonów; ◆ ćwiczenia w wykonywaniu prac użytecznych; ◆ Rzeczpospolita Polska – nasza Ojczyzna, godło; flaga narodowa; hymn narodowy; stolica; ◆ ważniejsze polskie miasta; ich herby, legendy; ◆ krajobrazy: góry, wyżyny, niziny, jeziora, morze; ◆ uroczystości państwowe ◆ sylwetki sławnych Polaków: M. Kopernik, J.H.Dąbrowski, T. Kościuszko, A. Mickiewicz, F. Chopin i inni; ◆ opowiadania z dziejów Polski; ◆ znaczenie Polski w chwili obecnej; 	<ul style="list-style-type: none"> rzecz środowiska; ◆ szacunek dla wytworów ludzkiej pracy; ◆ umiejętność współpracy z innymi na rzecz swojego środowiska; ◆ uczucia patriotyczne; przywiązanie do rodzinnego kraju; ◆ szacunek dla godła, hymnu i barw narodowych; szacunek dla wybitnych Polaków; ◆ wrażliwość na piękno polskiego krajobrazu; ◆ zainteresowanie tym, co obecnie dzieje się w Polsce;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>4. Mieszkaniec planety Ziemia PP: 36-8</p> <p>d) akceptowanie ludzi mimo ich różnic</p> <p>b) odpowiedzialność za losy naszej planety</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dostrzega wspólne cechy ludzi żyjących na naszej planecie: mają takie same części ciała, odczuwają te same potrzeby, pragnienia; przeżywają takie same uczucia; są sytuacje w których tak samo reagują (np. utrata bliskiej osoby, choroba, radość ze zwycięstwa itp.); w podobny sposób wykonują ulubione zajęcia, uczestniczą w zabawie, rozrywkach; ◆ dostrzega różnice między ludźmi: różna budowa ciała, kolor skóry, sposób mówienia, ubierania się, widzenia świata – ale mimo tych różnic każdy ma prawo do rozwoju i życia w pokoju; ◆ potrafi porozumieć się z innym człowiekiem, za pomocą języka (gdy go zna) bądź za pomocą gestów, ruchu, mimiki, znaków umownych; ◆ wie, że chociaż mieszkamy w różnych częściach świata, mamy swoje Ojczyzny – jesteśmy mieszkańcami Ziemi; ochrona jej naturalnego środowiska jest naszym wspólnym obowiązkiem; ◆ troszczy się o rośliny i zwierzęta z najbliższego otoczenia; umie zachować się w lesie; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ podobieństwa i różnice między ludźmi; ◆ jednakowe prawa dla wszystkich ludzi; ◆ życie, kultura i zabawy dzieci na innych kontynentach; ◆ praca i zwyczaje ludzi na innych kontynentach; ◆ rocznice wydarzeń międzynarodowych; ◆ pokój i współpraca między narodami jako podstawowy warunek rozwoju społeczeństw; ◆ ekologia Ziemi, czyli wzajemne zależności organizmów i ich środowisk; ◆ lasy klimatów gorących, umiarkowanych, zimnych; ich mieszkańcy; tropikalne deszcze; dlaczego lasy znikają; kwaśne deszcze ich źródła (tlenki azotu i siarki z fabryk, elek- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ tolerancja wobec ludzi innych ras, innych krajów; ◆ przyjacielskie uczucia wobec drugiego człowieka; ◆ reagowanie na krzywdę drugiego człowieka; chęć niesienia pomocy; ◆ ciekawość poznawcza; chęć poznawania innych ludzi, ich życia i obyczajów; ◆ dostrzeganie konieczności uczenia się obcych języków; ◆ wrażliwość na piękno natury; ◆ świadomość współzależności wszystkich składników środowiska; ◆ świadomość ekologicznego życia; ◆ opiekuńczość wobec zwierząt i ptaków z najbliższego otoczenia;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ stopniowo uświadamia sobie współczesne zagrożenia dla świata przyrody; ◆ ma nawyk oszczędzania wody pitnej w życiu codziennym; ◆ poznaje doświadczalnie naturalne sposoby pozbywania się szkodników, np. biedronki zjadają mszyce, które atakują nam kwiaty doniczkowe; dżdżownice spulchniają ziemię itp.; ◆ ma nawyk zbierania surowców wtórnych; ◆ poznaje i stara się nie stosować produktów niszczących warstwę ozonową; 	<p>trowni, samochodów) i skutki; dlaczego chronimy rośliny, co my możemy zrobić, by oszczędzać drzewa;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ morza i oceany świata; dlaczego giną wieloryby; co zatrzuwa morską wodę; jak usuwa się wycieki ropy naftowej; jak wyciek ropy niszczy naturalny łańcuch pokarmowy organizmów; ◆ dlaczego mokradła są ważne; czym różnią się stawy od jezior; jak człowiek wykorzystuje wodę rzek i jezior; zanieczyszczanie ich wód; sposoby oczyszczania; oszczędne gospodarowanie wodami; ◆ pustynie, dlaczego się rozprzestrzeniają; gdzie na pustyniach jest woda; jak radzą sobie rośliny i zwierzęta na pustyni; ◆ obszary trawiaste, pola uprawne; co się dzieje, gdy opryskujemy uprawy środkami chemicznymi; ◆ dlaczego wokół biegunów nie rosną drzewa; jak żyją tam zwierzęta; ◆ jakie rośliny i zwierzęta mogą przetrwać w mieście; co ludzie robią, aby w mieście było przyjemniej; ◆ dlaczego wykorzystywanie surowców wtórnych jest takie ważne; ◆ dlaczego warstwa ozonowa jest taka ważna dla istot żywych; 	

III. KOMPETENCJA ZNAJOMOŚCI I STOSOWANIA METOD POZNAWANIA PRZYRODY

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>1. Metody bezpośredniego poznawania przyrody PP: 32 a) obserwacja</p> <p>b) proste doświadczenia i eksperymenty</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ podpatruje przyrodę bez zakłócania jej spokoju; ◆ nasłuchuje odgłosów przyrody; ◆ odróżnia zapachy przyrody; ◆ umie „smakować” przyrodę (owoce, jarzyny, wodę itp.); ◆ bada dotykiem i rozróżnia cechy przyrody (śliski, twarde, szeleszczący, szorstki itp.); ◆ posługuje się lupą w badaniu drobnych szczegółów przyrody; posługuje się lornetką; ◆ obserwuje pod mikroskopem zjawiska, których nie można dostrzec gołym okiem; ◆ poznaje przyrodę w aktywnym działaniu z elementami zabawy i przeżywania; ◆ dokonuje odkryć praw przyrody; ◆ dostrzega przyczynowość zjawisk, ich współzależność i wzajemne wpływy; ◆ poznaje obiekty wielozmysłowo, wieloaspektowo; ◆ stawia hipotezy, sprawdza ich prawdziwość; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rodzaje obserwacji: dorywcze, ciągłe, jednoaspektowe, wieloaspektowe; ◆ o celu informacji: zwierzęta, zjawiska, rośliny; ◆ dobre przygotowanie się do obserwacji; ◆ o samym procesie obserwowania spokojnego, ostrożnego, bezpiecznego, efektywnego; ◆ o utrwalaniu wyników obserwacji i ich wykorzystywaniu; ◆ o sposobach posługiwania się przyrządami w celu lepszej obserwacji przyrody; ◆ ćwiczenia i dostarczania przykładów doświadczeń z przyrody żywej, np. wpływ warunków hodowli na wzrost i rozwój roślin; badanie liści drzew rosnących w czystym i zanieczyszczonym środowisku; itp. ◆ ćwiczenia i przykłady doświadczeń z przyrody nieożywionej; np.: zmiana stanu skupienia ciał pod wpływem ogrzewania, ciśnienia (jak ucieka woda, które metale szybciej przewodzą ciepło); 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ spostrzegawczość; umiejętne wyróżnianie obiektu obserwacji; ◆ pasja poznawania przyrody w najbliższym otoczeniu; ◆ potrzeba przebywania na łonie natury; ◆ umiejętne obcowanie z przyrodą; poznawanie wraz doznawaniem różnorodnych przeżyć emocjonalnych; ◆ samodzielność w uczeniu się przyrody; w korzystaniu z przyrządów technicznych, ułatwiających poznawanie przyrody; ◆ doskonalenie wszystkich zmysłów; ◆ postawa badacza przyrody; ◆ dociekliwość poznawcza; ◆ umiejętność wnioskowania; dostrzegania analogii; ◆ rozwijanie twórczego myślenia, samodzielnego dochodzenia do wiedzy; ◆ rozwój twórczej wyobraźni; ◆ umiejętność stawiania i sprawdzania hipotez, swoich domysłów; ◆ dostrzeganie problemów, odpowiadanie sobie na pytania: dlaczego tak

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
c) muzea, parki narodowe	<ul style="list-style-type: none"> ◆ właściwe zachowanie się w muzeum, umie obchodzić się z eksponatami; umie pytać o to, co go interesuje; umie słuchać wyjaśnień; ◆ umie tworzyć własne kolekcje i zbiory przyrodnicze; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ muzea, skanseny, parki narodowe, parki widokowe, ogrody zoologiczne, parki botaniczne; ◆ rezerwaty przyrody, oceanaria; planetaria; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ umiejętność nabywania wiedzy z różnych źródeł; ◆ świadomość konieczności poznawania przeszłości;

IV. KOMPETENCJA WYODRĘBNIANIA, OPISYWANIA I WYJAŚNIANIA ZWIĄZKÓW MIĘDZY NATURALNYMI SKŁADNIKAMI PRZYRODY

<p>1. Dostrzeganie różnorodności i piękna żywych składników przyrody, ich współzależności i związków przyczynowo-skutkowych PP: 4, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 53</p> <p>a) mój organizm, jego potrzeby i rozwój</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wyróżni poszczególne części swojego ciała i określi ich podstawowe funkcje; ◆ zna zasady i konieczność racjonalnego odżywiania się; ◆ uprawia sporty, bo wie, że ruch na świeżym powietrzu jest konieczny dla zdrowia i życia człowieka; wie, co szkodzi zdrowiu; ◆ dba o higienę ciała i prowadzi higieniczny tryb życia; rozumie potrzebę snu, odpoczynku; zna i stosuje aktywne formy wypoczynku; ◆ potrafi bezpiecznie zachowywać się 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ciało: nazywanie jego poszczególnych części; odkrywanie możliwości poszczególnych części ciała; doskonalenie ich; troska o zdrowie fizyczne i psychiczne; ◆ zmysły: dostrzeganie walorów poszczególnych zmysłów; porównywanie wrażeń; rozwój ich sprawności; ◆ wyobraźnia: odczuwanie nieskończoności zasobu możliwości wyobraźni; świadomy trening wyobraźni; ◆ emocje: nazywanie i sposób wyrażania emocji; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ postrzeganie swej indywidualności i budowanie pozytywnego obrazu siebie; ◆ pielęgnowanie i rozwijanie cech pozytywnych; ◆ opanowywanie emocji i zachowań negatywnych; ◆ świadomość potrzeby właściwego odżywiania, ćwiczeń gimnastycznych, pogody ducha i serdeczności w stosunku do innych; ◆ twórcze nastawienie do życia, rozwijanie swej wyobraźni;
---	---	--	---

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
b) świat roślin	<ul style="list-style-type: none"> ◆ w ruchu drogowym i środkach lokomocji; podczas zabaw i kąpieli; ◆ unika konfliktów, agresji, hałasu, bo wie że wpływają one źle na stan zdrowia psychicznego człowieka; ◆ dba o czystość swojego otoczenia; ◆ wymieni zasadnicze części rośliny i określi ich funkcje; ◆ zna różne sposoby rozmnażania roślin; ◆ chroni rośliny przed ich bezmyślnym niszczeniem; ◆ racjonalnie korzysta z roślin bez ich zbytecznego marnotrawstwa; ◆ wymieni rośliny typowe dla naturalnych ekosystemów; określi sposób przystosowania się roślin do warunków życia w danym ekosystemie; ◆ nazwie i określi znaczenie roślin typowych dla ekosystemów stworzonych przez człowieka; rozumie znaczenie i rodzaje zabiegów pielęgnacyjnych dla życia i wzrostu roślin; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ekspresja emocji; pokonywanie emocji negatywnych; ◆ asertywność; ◆ rodzaje i funkcje: korzenia, łodygi, liści, kwiatów, owoców, nasion; ◆ sadzonki pędowe, nasiona, owoce suche i mięsiste; obserwuje cykl rozwojowy roślin jednorocznych i niektórych dwuletich od kiełkowania do owocowania; prowadzi łatwe hodowle roślin doniczkowych; ◆ budowa kwiatu i jego rola w rozmnażaniu roślin; rola owadów, wiatru i zwierząt w rozmnażaniu roślin; ◆ rośliny poszczególnych warstw lasu: runa, podszytu, drzew wysokich liściastych i iglastych; odróżnianie krzewów od drzew; ◆ rośliny stawu, jeziora: przybrzeżne, pływające, zanurzone w wodzie; ◆ rośliny łąk, nieużytków: trawy, zioła; ◆ rośliny pól uprawnych: zboża, rośliny oleiste, okopowe, przemysłowe; z czego robi się mąkę, kaszę, płatki, olej, cukier, płótno, sznurek; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rozbudzanie ciekawości poznawczej; ◆ dążenie do prawdy w poznawaniu przyrody; angażowanie wszystkich zmysłów w badaniu świata roślin; ◆ wrażliwość na piękno świata roślin; harmonie ich kolorów, gamę barw w różnych porach roku;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wymieni znaczenie roślin dla ludzi i zwierząt ◆ stopniowo poznaje zasady ochrony przyrody; zna nazwy roślin chronionych; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ doniczkowe rośliny ozdobne naszych mieszkań; ◆ rośliny parku: drzewa, ozdobne krzewy, kwiaty; ◆ rośliny ogrodu warzywnego: nazwy warzyw i ich części jadalne, nazwy chwastów; ◆ rośliny ogrodów kwiatowych; nazwy kwiatów; ogrody botaniczne; ◆ rośliny szklarni, akwariów; ◆ dla zwierząt: pokarm ◆ dla środowiska: oczyszczanie powietrza z dwutlenku węgla, dostarczanie tlenu, bariera dla silnych wiatrów, ochrona przed powodzią; piękne widoki, parki widokowe; ◆ dla człowieka: pokarm (warzywa, owoce, zboża, grzyby), ubrania (len, bawełna), leki ziołowe, papier, żywność, kosmetyki, miejsce odpoczynku, rekreacji, wrażeń estetycznych, przeżyć emocjonalnych; ◆ o oszczędnym gospodarowaniu zasobami roślinnymi: zakaz wycinania drzew, zapobieganie pożarom lasów, zbiórka makulatury, ochrona ginących gatunków; rezerваты przyrody; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ odpowiedzialność za rozpoczęte hodowle roślin; ◆ smak estetyczny, dbałość o piękno swojego otoczenia, ukwiecanie okien, balkonów, tarasów, działek; robienie bukietów, obrazów z zasuszonych roślin; ◆ nastawienie proekologiczne; ◆ oszczędność w wykorzystaniu różnych produktów; ◆ umiejętność relaksowania się w kontakcie z przyrodą; ◆ zachwyty różnorodnością i pięknem roślin; ◆ umiejętność wnioskowania, dostrzegania związku między budową i życiem roślin, a środowiskiem w którym żyją;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
c) świat zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna zawody związane z hodowlą, pielęgnacją i przetwórstwem roślin; ◆ rozpozna i nazwie spotykane w najbliższej okolicy ssaki dziko żyjące i hodowane przez człowieka; ◆ wymieni niektóre ssaki innych kontynentów; ◆ wymieni niektóre ssaki wymarłe; ssaki chronione; ◆ ukáže związek życia ssaków z ich środowiskiem; ◆ odróżnia i nazywa ptaki najczęściej spotykane w okolicy, kraju, na świecie; ◆ dostrzega związek ich budowy ciała, a naturalnym środowiskiem, w którym żyją i czym się odżywiają; ◆ zna gatunki ptaków pod ochroną; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ o zawodach: rolnika, leśnika, ogrodnika, sadownika, zielarza, młynarza, piekarza, itp. ◆ budowa ciała ssaków; rozmnażanie ssaków (żyworodne, ssanie mleka matki po urodzeniu); ◆ odżywianie: owadożerne – kret, mięsożerne – lis, wilk, roślinożerne – sarna, wszystkożerne – świnia; „łańcuch pokarmowy”; ◆ życie ssaków w różnych porach roku, sposób dostosowania się do środowiska w którym żyją; ◆ ssaki hodowane przez człowieka i ich znaczenie ◆ niektóre ssaki innych kontynentów; ogrody ZOO; ◆ niektóre ssaki wymarłe, ssaki chronione; ◆ budowa ciała, upierzenie ptaków; ◆ odżywianie ptaków: drapieżnych, wodnych, grzebiących; ◆ rozmnażanie ptaków: jajorodne; ◆ wędrówki ptaków związane z porami roku; ◆ ptaki hodowane przez człowieka; ◆ znaczenie ptaków; ◆ niektóre gatunki ptaków chronionych; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zachwyt różnorodnością i pięknem świata zwierząt; ◆ umiejętność wnioskowania, dostrzegania związku między budową i życiem zwierząt a ich środowiskiem; ◆ ciekawość w odkrywaniu praw natury, występujących w niej zależnościach rozwojowych, pokarmowych; ◆ wrażliwość na cierpienie zwierząt; ◆ opiekuńczość i odpowiedzialność za zwierzęta hodowane przez człowieka; nawyk dokarmiania zwierząt zimą; ◆ świadomość potrzeby pomocy ptakom: budowanie budek lęgowych, ochranianie gniazd; ◆ dociekliwość poznawcza, chęć poznawania tajemnic przyrody; ◆ świadomy konsument produktów zwierzęcych; ◆ rozumienie potrzeby ochrony gatunków ginących;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wymieni niektóre nazwy gadów, opowie o ich życiu na podstawie filmów przyrodniczych lub własnej hodowli, np. żółwia; ◆ wymieni nazwy najczęściej spotykanych płazów; rozumie, dlaczego nazywamy je zwierzętami wodnolądowymi; ◆ wymieni istotne cechy ryb, pozwalające im żyć w wodzie; rozpozna i nazwie najczęściej spotykane, oglądane ryby; ◆ wymieni najczęściej spotykane owady; wymieni ich pożyteczność bądź szkodliwość; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ o życiu żółwi, krokodyli, węży; zwrócenie uwagi na budowę ciała dostosowaną do środowiska; sposób rozmnażania (jajo- i żyworodne); ◆ o zachowaniu się, gdy w lesie spotyka się jaszczurkę, zaskrońca, żmiję; ◆ wygląd, sposób życia żaby; przetrwanie zimy; ◆ rozmnażanie: skrzek – kijanka – żaba; ◆ ich pożyteczność i ochrona; ◆ salamandra – płaz egzotyczny; ◆ budowa ciała ryby; rola płetw, pęcherza pławnego, skrzelii, opływowego kształtu ciała; ◆ odżywanie ryb – naturalny łańcuch pokarmowy; ◆ znaczenie dla człowieka: pożywienie, relaks; ◆ owady, ich części ciała: głowa, tułów, pary nóg, pary skrzydeł; cykl rozwojowy: jajeczko – gąsienica – poczwarka – motyl); miejsce owadów w „łańcuchu pokarmowym” ; ◆ owady pożyteczne: pszczoła, biedronka, żuk; ◆ owady szkodniki pól: stonka, mszyce, pędraki chrabąszcza; szkodniki lasów: kornik, sówka ◆ choinówka; szkodniki domostw: mole, muchy, pluskwy, 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ akceptacja zasady, że najlepiej jest zwierzętom na wolności, w ich naturalnym środowisku; ◆ świadomość problemu zanieczyszczenia wód; ◆ wrażliwość na piękno świata zwierząt;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wymieni nazwy zawodów związane ze światem zwierząt; opowie o pracy w tych zawodach; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ piękno świata owadów: barwy – motyle, biedronki ważki; dźwięki – świerszcze, cykady, pasikoniki; ◆ o pracy: leśnika, weterynarza, rybaka, myśliwego, hodowcy; 	
<p>2. Dostrzeganie związku i wpływu przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin</p> <p>a) wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi</p> <p>b) znaczenie powietrza dla przyrody ożywionej i nieożywionej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dostrzega związek „pozornej wędrówki” Słońca z długością dni i nocy; ◆ zna nazwy kolejnych miesięcy, pór roku i ich charakterystyczne cechy; ◆ próbuje wykazać znaczenie Słońca dla życia na Ziemi; ◆ potrafi wyznaczać kierunki: północny, południowy, wschodni, zachodni i pośrednie; ◆ odczytuje wskazania termometru; zna zasady korzystania z „kąpieli słonecznych”; ◆ potrafi doświadczalnie sprawdzić obecność powietrza w naczyniu; ◆ zna niektóre właściwości takich 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Słońce, jako naturalne źródło światła i ciepła; temperatura powietrza i jej pomiar; pory roku; strefy klimatyczne, rytm życia rocznego; znaczenie dla życia na Ziemi; próby wykorzystania słonecznej energii do napędu pojazdów, ogrzewania mieszkań; ◆ pozorna wędrówka Słońca po niebie: wysokość Słońca w różnych porach dnia, roku; sposoby wyznaczania kierunków w terenie; długość cienia w różnych porach dnia; rytm życia dobowego; ◆ Księżyc, gwiazdy, planety, loty kosmiczne; ◆ epokowe odkrycie M. Kopernika; ◆ astronomia i planetaria; ◆ doświadczenia na obecność powietrza, tlenu, dwutlenku węgla; ◆ o powietrzu, jako naturalnym środo- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rozumienie, jak duże jest znaczenie Słońca dla życia; ◆ docieklivość badawcza; ◆ kreatywny stosunek do marzeń; ◆ świadomość piękna i nieskończoności Kosmosu;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
c) znaczenie wody dla życia	<p>składników powietrza, jak tlen, ozon, dwutlenek węgla i ich znaczenie dla życia;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ wie, że powietrze jest naturalnym środowiskiem ptaków; ◆ wspólnie troszczy się o czystość powietrza; dostrzega w tym względnie rolę roślin; ◆ dostrzega związek kierunku i siły wiatru ze stanem pogody; podaje przykłady pozytywnej i niszczącej roli wiatru; ◆ podaje przykłady wody w jej trzech stanach skupienia; ◆ umie doświadczać wykazać wpływ temperatury na zmianę stanu skupienia wody; zna temperaturę wrzenia i zamarzania wody; ◆ podaje przykłady parowania wody: wysychanie kałuż po deszczu, suszenie bielizny, trawy na sianie; tworzenie się chmur; ◆ rozróżni naturalne i sztuczne zbiorniki wody; ◆ doświadcza zobrazuje krążenie wody: w przyrodzie, w centralnym ogrzewaniu lub innym urządzeniu parowym; 	<p>wisku ptaków i owadów ;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ obserwacje kierunku wiatru i jego wpływu na pogodę; ◆ siła wiatru: cisza, wietrzyk, zefirek, wiatr, wichura, huragan, trąba powietrzna; ◆ pożyteczna praca wiatru: zapylenie roślin, osuszanie terenu, bielizny, trawy, poruszanie wiatraków, żaglówek; ◆ komunikacja powietrzna: samoloty, balony, helikoptery; sporty: lotnia, spadochron, latawiec, itp. ◆ praca pilota, stewardesy; ◆ woda jako ciecz w zbiornikach naturalnych: źródło, sadzawka, strumyk, rzeka, jezioro, ocean, morze; w zbiornikach sztucznych: staw, kanał, basen kąpielowy, przeciwpożarowy, sztuczne jezioro; ◆ woda w stanie stałym: lód, śnieg; temperatura zamarzania wody, topnienia śniegu, powiększanie objętości wody przy zamarzaniu; lodowce; sporty zimowe; ◆ woda w stanie lotnym: para wodna, rosa, mgła, chmury; ◆ krążenie wody w przyrodzie – rodzaje opadów; krążenie w zbiornikach sztucznych: centralne ogrzewanie, wodociągi, fontanny, zegary wodne; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ oszczędność w użytkowaniu wody podczas wykonywania codziennych czynności; ◆ dbałość o czystość wód w rzekach, stawach; ◆ kąpie się tylko w miejscach bezpiecznych i w obecności osób starszych; ◆ potrzeba higieny swojego otoczenia i ciała;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
d) znaczenie skał i minerałów dla człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ◆ doświadczalnie wyjaśni zasadę oczyszczania wody; ◆ rozumie znaczenie wody dla życia przyrody żywej; ◆ poda przykłady niszczącej siły wody; pożytecznej „pracy wody” ; ◆ rozumie, czym grozi zanieczyszczenie wód; aktywnie zapobiega bezmyślnemu niszczeniu wody; ◆ wymieni środki komunikacji wodnej: okręty, statki, wodoloty, łódki, kajaki, promy, tratwy; ◆ powie o pracy: marynarza, rybaka, nurka, hydraulika; ◆ wymieni nazwy charakterystycznych skał znajdujących się w krajobrazie najbliższej okolicy; ◆ zbada doświadczalnie przepuszczalność wody w piasku, w glinie, wie jakie znaczenie mają te cechy w przyrodzie; ◆ wie, że temperatura, woda, wiatr niszczą skały, tworzą w nich grotty, pieczary, jaskinie, tunele; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ znaczenie wody dla ludzi: odżywianie, zdrowie (wody mineralne, okłady, natryski), higiena: mycie ciała, naczyń, pomieszczeń; rekreacja: kąpiele, wędkowanie; ◆ znaczenie wody dla roślin i zwierząt; ◆ krajobrazy: jezior, mórz, oceanów; sporty wodne; wodna komunikacja morska i śródlądowa; ◆ problemy zanieczyszczenia wód: ścieki, wycieki ropy; ◆ praca w zawodzie: marynarza, rybaka, hydraulika, nurka; ◆ znaczenie krajobrazowe skał: góry, wyżyny, głązy narzutowe, ostańce; ◆ znaczenie użyteczne skał: budowa domów, dróg, rzeźby, pomniki, produkcja szkła; ◆ znaczenie minerałów: soli kuchennej, węgla kamiennego, rudy żelaza, złota, srebra; ◆ wspinaczki wysokogórskie; nasi sławni himalaiści; ◆ zawód górnik, hutnika, speleologa, jubilera, rzeźbiarza, budowniczego dróg; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wrażliwość na piękno krajobrazu morskiego, pojezierza; ◆ szacunek dla trudu górników, hutników; ◆ dostrzeganie piękna wytworów jubilera, rzeźbiarza;

V. KOMPETENCJA ODBIORCY WYTWORÓW SZTUKI I ICH TWÓRCY NA MIARĘ SWOICH MOŻLIWOŚCI

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>1. Percepcja dzieła literackiego i próby własnej ekspresji literackiej PP: 9-17-23-47</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ odkrywa, że w utworze literackim, jak w wyobraźni wszystko jest możliwe: to, co się zdarzyło naprawdę i to, co tylko przypomina prawdę, i to, co nieprawdziwe, zmyślane, fantastyczne; zmyślenie to nie kłamstwo ◆ odróżni w utworze postacie rzeczywiste od fantastycznych; ◆ wyodrębni kolejne zdarzenia, wskaże głównego bohatera i miejsce akcji; ◆ określi nastrój utworu, wskaże fragmenty zabawne, humorystyczne, smutne, wzruszające; próbuje ustalić jakimi środkami autor je uzyskał; wyszuka słowa dźwiękonaśladowcze, porównania, epitety; ◆ potrafi czytać z podziałem na role; ◆ odróżni wiersz od prozy, wskaże jego zwrotki, wyszuka rymy; dostrzeżę, że poeta widzi świat inaczej, „maluje go słowami”; ◆ podejmuje spontanicznie wszelkie próby pisania swobodnych tekstów dla siebie i dla innych, na dowolny temat (przeżycia, dążenia, marzenia), w dowolnej, wybranej przez siebie formie; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ fikcja: zmyślenie literackie a kłamstwo; świat przedstawiony, a świat rzeczywisty; ◆ świat przedstawiony: sytuacje, zdarzenia, czas, miejsce, postacie: główny bohater (pozytywny, negatywny); ◆ język artystyczny: słowa w utworze literackim nie pojawiają się przypadkowo, autor dobiera je starannie, bo chce nimi przedstawić nie tylko to, co widzimy, ale i to co słyszymy; ◆ celowość w tekście: słów dźwiękonaśladowczych, neologizmów, porównań, personifikacji, animizacji, wyliczanek, zgrupowania wyrazów; ◆ wiersz: zwrotki, rymy, inny język, inne widzenie świata; ◆ proces powstawania dzieła literackiego: twórczy wysiłek autora, pracownicy: wydawnictwa, drukarni, biblioteki; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ rozwijanie zainteresowania czytelniczego; ◆ identyfikowanie się z bohaterami dzieł; ◆ wrażliwość estetyczna; ◆ własna twórcza ekspresja literacka; ◆ umiejętność korzystania z bibliotek; ◆ ćwiczenie pamięci poprzez naukę tekstów na pamięć; ◆ szacunek dla ludzi, dzięki którym powstaje książka i trafia do naszych rąk;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
<p>2. Percepcja wytworów plastycznych i podejmowania własnej ekspresji plastycznej PP: 9-43-45-46-47-48</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ patrząc na obraz, rzeźbę, zastanawia się, co artysta na nim przedstawił, jakie były jego intencje; ◆ próbuje określić, jakie uczucia wywołuje w nim owe dzieło; próbuje uchwycić, jakie środki zostały użyte, że dzieło nas bawi, smuci, wprowadza w zadumę; próbuje odczytać w nim celowość kreski, plamy, barwy, światła, kompozycji; ◆ z radością sięga po kredki, farby, pędzle i spontanicznie, odważnie, bez obawy (że będzie wyśmiany), przedstawia za pomocą znanych mu środków plastycznych swój sposób widzenia siebie i świata; ◆ umie rysować linie za pomocą ołówka grafitowego, węgla, kredy, sanguiny, markerów, kredek pastelowych i świecowych, patyka i tuszu, długopisu, pióra itp.; bawi się z kolegami w „kreskowe rozmowy”; potrafi kreską wyznaczyć kontury przedmiotu i postaci; wie, co to są filmy „kreskówki”; ◆ zna zasady malowania farbami akwarelowymi, plakatowymi, klejowymi; potrafi łączyć farby, by tworzyć kolory pochodne, np. czerwony + żółty = pomarańczowy itp.; potra- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dziecko, zarówno jako odbiorca i jako twórca dzieła plastycznego powinno znać elementy składające się na dzieło oraz sposoby ich zestawiania; ◆ ćwiczenia w rysowaniu kreską; kreska w rysunku – główny środek wyrazu, w malarstwie – to kontury; ich układy: pionowy, poziomy, ukośny, symetryczny; ich kształty: proste, krzywe, faliste, łamane, owalne; ich zróżnicowanie: w grubości, szerokości, długości, kolorze; ich „mowa”: wrażliwa, czuła, sztywna, rytmiczna, filigranowa; ◆ barwa: naturalne barwy tęczy; podstawowe: żółta, czerwona, niebieska; pochodne: pomarańczowa, fioletowa, zielona; dopełniające: błękit do żółtego, czerwień do błękitu; go- 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ potrzeba wypowiedzania swoich odczuć, dążeń, marzeń w formie plastycznej; ◆ potrzeba nawiązywania kontaktu z innymi ludźmi; ◆ wrażliwość na piękno, harmonię barw i kształtów; ◆ świadomość odkrywania sensu twórczego życia; ◆ dążenie do doskonalenia swojego stylu, chęć rozwijania swej pomysłowości i oryginalności;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<p>fi dobrać barwy odpowiednie do tematyki, np. zielony, niebieski – to kolory wody; czerwony i pomarańczowy – to kolory słońca; próbuje „językiem” kolorów opisać swoje nastroje, nastawienia;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ rysując, stara się zagospodarować całą płaszczyznę kartki; ◆ próbuje rzeźbić w glinie, mydle, plastelinie, drewnie; ◆ projektuje formy przestrzenne z klocków, kartonowych pudełek, puszek i różnych opakowań; ◆ tworzy odbitki stemplami z ziemniaka, korka; tworzy wzory tapet, materiałów, ornamentów; ◆ ilustruje lektury, zdarzenia, rysuje plakaty, ozdoby, itp.; 	<p>ręce: czerwona, zimne: niebieska, zielona; kontrast bieli i czerni, ich połączenie to szarość;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ kompozycja, perspektywa; ◆ sposób malowania różnymi narzędziami i na różnych powierzchniach; ważniejsze techniki malarskie; ◆ rzeźbienie w różnym tworzywie; ◆ instytucje: pracownia malarska, galeria sztuki, muzeum, biblioteka, pracownie konserwacji obrazów; ◆ zawód malarza, rzeźbiarza, grafika, konserwatora malowideł; 	
<p>3. Percepcja muzyki, odtworzenia i próby stworzenia jej fragmentów PP: 50-51-52</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ chętnie słucha muzyki; próbuje rozróżniać dźwięki i brzmienie niektórych instrumentów muzycznych (fortepian, skrzypce, gitara, trąbka itp.) oraz rodzaje głosów ludzkich (bas, baryton, sopran, alt); wczuwa się w nastrój muzyki; ◆ odtwarza akompaniament do piosenek i zabaw za pomocą naturalnych dźwięków akustycznych: klaskanie, tupanie, pstrykanie, klaskanie; śpiewa piosenki; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ nauka piosenek; ◆ ćwiczenia w akompaniowaniu za pomocą naturalnych efektów dźwiękowych – klaskanie, tupanie, pstrykanie; ◆ gry i zabawy muzyczne z zastosowaniem prostych instrumentów: dzwonki, ksylofony, metalofony, tamburina, bębenki, grzechotki itp.; ◆ ruch z muzyką: szybkie reagowanie na sygnały muzyczne, zmianę tempa, 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wrażliwość na muzykę; ◆ potrzeba własnej ekspresji muzycznej;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ gra na instrumentach niemelodycznych: grzechotka, bębenek, trójkąt, tamburino, drewnianka, kastaniety; Próbuje grać na melodycznych instrumentach perkusyjnych: dzwonki chromatyczne, ksylofon, metalofon; ◆ próbuje tworzyć muzykę; tworzy rytm, melodię, ilustrację muzyczną; ◆ wymieni nazwiska kilku znanych kompozytorów polskich innych narodowości; ◆ wie, jakie znaczenie w kulturze narodowej ma muzyka ludowa; tańczy regionalne tańce ludowe; ◆ wie, co to jest: filharmonia, teatr muzyczny, sala koncertowa, opera, operetka, festiwal muzyczny, muzyczna biblioteka, taśmoteka, płytoteka, umiejętność zachowania się; ◆ odróżnia, na czym polega praca: kompozytora, muzyka, dyrygenta, śpiewaka; ◆ właściwie zachowuje się na koncertach; 	<p>wysokości dźwięku; nauka kroków tanecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ćwiczenia w tworzeniu rytmu: wypowiedzenie krótkich tekstów (zmiana tempa, dynamiki, artykulacji, intonacji głosu); rytmiczne recytowanie słów, zdań, imion, przysłów; echo tematów rytmicznych: klaskanie, recytacja, ruch, gra na instrumencie; improwizowanie np. rytmicznej odpowiedzi do pytania; ◆ ćwiczenia w tworzeniu melodii: improwizowanie melodii na temat deszczu, wiosny, tekstu; improwizowanie melodii na instrumentach; tworzenie form muzycznych do opowiadań, wierszy; ◆ wyróżnianie elementów muzyki: rozpoznawanie i naśladowanie głosów i dźwięków z otoczenia; naśladowanie głosów niskich, wysokich, śpiewanie basem, altem, tenorem itp.; ◆ słuchanie muzyki z płyt, taśm, radia, a przede wszystkim, w miarę możliwości uczestniczenie w koncertach dla dzieci; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ lubi słuchać muzyki; ◆ pozytywne uczucia podczas słuchania muzyki w ciszy; wczuwanie się w jej nastrój i wędrowanie bez kresu w swej wyobraźni; ◆ lubi tańczyć;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
4. Percepcja filmów i sztuk teatralnych oraz uczestniczenie w różnych formach dramy PP: 9,14, 46	<ul style="list-style-type: none"> ◆ umie odczytać informację przekazaną gestem, mimiką, układem tanecznym, grą aktorów; nastroju zaakcentowanego dekoracją, strojem, charakteryzacją aktorów; dynamiką i przebieg akcji przedstawionej w filmie, balecie, pantomimie, w sztuce teatralnej, w teatryku kukiełkowym; ◆ aktywnie uczestniczy w inscenizacjach i teatrykach organizowanych na terenie klasy, szkoły, miejscowości; ◆ umie przekazywać swoje myśli i uczucia w formie dramy; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wszelką wiedzę na ten temat dziecko zdobywa w trakcie bezpośredniego oglądania filmów i spektakli, przeżywania ich oraz w trakcie wspólnie organizowanych różnych form dramy; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wrażliwość na sztukę filmową i teatralną; refleksyjność w odbiorze;

VI. KOMPETENCJA UŻYTKOWNIKA WYTWORÓW TECHNIKI, MAJSTERKOWICZA I PRZYSZLEGO WYNAŁAZCY

1. Znajomość podstawowych własności różnych materiałów PP: 41	<ul style="list-style-type: none"> ◆ potrafi rozpoznać materiały, których najczęściej używa w swej pracy wytwórczej majsterkowaniu: papiernicze, drewniane, metalowe, włókiennicze, tworzywa sztuczne; ◆ umie określić fizyczne cechy wymienionych materiałów: miękki-twardy, gładki-chropowaty, giętki-łamiły, lśniący-matowy itp.; ◆ dobiera adekwatne materiały do wykonywanego przedmiotu, urządzenia; uzasadni wybór stwierdzając np. podatny na sklejanie, na zginięcie, utrzymuje sztywność itp. 	<p>Wiedzę dziecko nabywa wykonując różne przedmioty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ co można wykonać z materiału przyrodniczego, np. kasztanów, żołądzi, warzyw, owoców, liści, traw; rozpoznawanie cech przez dotyk: gładki, chropowaty, twardy, miękki, lśniący, matowy, suchy; ◆ co można wykonać z materiałów papierniczych: z tektury, kartonu, papieru, bibuły; ◆ do czego wykorzystać można materiały drewniane: drewno różnych drzew, sklejkę, płytę paździerzową; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ spostrzegawczość w ocenie różnorodności materiałów, które można wykorzystać w majsterkowaniu; ◆ wyobraźnia w planowaniu co można wykonać z danego materiału; ◆ świadomość konieczności wykorzystywania surowców wtórnych;
--	--	---	---

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ odróżnia pojęcia: surowiec-półfabrykat-wyrób gotowy, np. drewno-deska-półka; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ czym różnią się materiały metalowe: miedź, stal, aluminium; ◆ jak należy obchodzić się z materiałem szklanym; ◆ rodzaje materiałów włókienniczych: wełna, bawełna, jedwab, kreton itp.; ◆ szerokie zastosowanie w majsterkowaniu materiałów z tworzyw sztucznych; 	
<p>2. Posługiwanie się prostymi narzędziami PP: 40</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ potrafi bezpiecznie posługiwać się takimi narzędziami, jak: nóż, nożyczki, kolec, igła, napaśtek, zszywacz biurowy, dziurkacz, imadło, młotek, obcęgi, wkrętak, świder, linijka, szczypce do drutu, pilnik; ◆ zna sposoby konserwowania i przechowywania narzędzi; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ narzędzia: ich elementy składowe; funkcje (służą szycia, cięcia, klejenia itp.); kultura posługiwania się narzędziami – zasady bhp i zasady ekonomicznego używania narzędzi; konserwacja i przechowywanie; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ doskonalenie sprawności manualnej; ◆ oszczędność w gospodarowaniu materiałami; ◆ samodzielność i zaradność życiowa;
<p>3. Bezpieczne korzystanie z urządzeń technicznych PP: 40</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ potrafi obsługiwać proste urządzenia domowe, jak: radio, telewizor, odkurzacz, mikser, magnetofon, magnetowid, telefon, domofon, wagę, kuchenkę gazową; ◆ w prostych urządzeniach domowych wskaże elementy składowe i określi ich rolę; ◆ odczyta ze zrozumieniem instrukcje obsługi urządzenia oraz informacje na metkach; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ urządzenia techniczne – elementy składowe: obudowa, element uruchamiający, napędzający, pracujący; instrukcja obsługi; bezpieczeństwo w posługiwaniu się; przechowywanie i konserwacja; ◆ wynalazki techniczne – gra z wyobraźnią, naśladowanie natury, np. lot ptaków, pływanie ryb, pełzanie itp.; rozwiązania wynikające z potrzeby ochrony środowiska, np. samochód 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zainteresowanie techniką; ◆ nastawienie innowacyjne do otoczenia i używanych przedmiotów;

Kompetencja	Nabywane umiejętności	Niezbędna wiedza	Kreowane cechy osobowości
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ zna i respektuje zasady bezpieczeństwa przy korzystaniu z urządzeń, zwłaszcza elektrycznych, gazowych; ◆ zna podstawowe sposoby udzielania pomocy przy skaleczeniach; ◆ zna historie wybranych narzędzi i urządzeń, np. do mierzenia czasu, oświetlania, porozumiewania się na odległość, do podróżowania itp. ◆ zna historię ważniejszych wynalazków: kolej, radio, żarówka; wie, że wynalazki to często efekt najśmielszych marzeń człowieka (Ikar i De- dal, kapitan Nemo) 	<p>poruszany energią słoneczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ komputery – o ile szkoła dysponuje komputerem należy oswajać z nimi dzieci poprzez gry komputerowe; 	
<p>4. Planowanie i organizacja pracy przy montażu wytworu technicznego PP: 42</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ planowanie i organizacja pracy: sprecyzuje, co ma wykonać; zgromadzi odpowiednie materiały i potrzebne narzędzia; przygotuje stanowisko pracy; ustali kolejność wykonywanych czynności (mierzenie, wycinanie, klejenie, zbijanie, splatanie itp.); wykona prace wykończeniowe; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ćwiczenia w adekwatnym dobieraniu materiałów do określonego rodzaju planowanego wytworu; ◆ o połączeniach rozłącznych (wiązanie, spinanie na zatrzaski, spinacze biurowe); o połączeniach nierozłącznych (zszywanie, klejenie, zbijanie); ◆ rodzaje klejów: do papieru, kartonu, drzewa; ◆ jak formować karton (origami), drut, folie; ◆ ćwiczenia w szyciu i wyszywaniu; ◆ różne sposoby wykańczania przedmiotów w zależności od użytego materiału i przeznaczenia wyrobu; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ innowacyjność – modyfikowanie projektów; ◆ dbałość o estetykę wykonania wytworu; ◆ doskonalenie poznanych sposobów działania; ◆ umiejętność korzystania z wcześniej uzyskanych informacji na temat cech danego materiału; ◆ pomysłowość w wykańczaniu wytworu; ◆ twórcza wyobraźnia;

Założone osiągnięcia ucznia i propozycje ich oceny

1. W zakresie kształtowania kompetencji komunikowania się z ludźmi
  - a) w języku ojczystym:
    - wypowiada się jasno wyraźnie, poprawnie w rozwiniętej, uporządkowanej logicznie kilkuzdaniowej formie;
    - uważnie słucha swojego rozmówcy i stara się rozumieć treść wypowiedzi;
    - czyta głośno, płynnie, wyraziście, respektując znaki przestankowe;
    - czyta cicho ze zrozumieniem;
    - pisze poprawnie pod względem gramatycznym i ortograficznym krótkie opowiadania, list, życzenia, ogłoszenie, zawiadomienie, notatkę do kroniki;
  - b) w języku matematycznym:
    - określi kierunki przestrzeni oraz położenie wskazanego przedmiotu;
    - klasyfikuje przedmioty według obranej cechy;
    - rozpoznaje, nazywa i wymienia istotne cechy prostych figur geometrycznych;
    - posługuje się liczbą w jej aspektach;
    - wykonuje w pamięci i pisemnie cztery podstawowe działania na liczbach; stosuje poznane własności tych działań;
    - określa czas za pomocą kalendarza i zegara;
    - mierzy długość, pojemność i masę;
    - rozwiązuje proste zadania tekstowe;
  - c) w języku pozawerbalnym:
    - odczytuje z ruchu, gestu, mimiki stany, potrzeby i przeżycia drugiego człowieka; wyraża tym sposobem swoje wewnętrzne stany i przeżycia;
    - zna i respektuje umowne znaki drogowe, znaki ostrzegawcze na urządzeniach technicznych, dźwiękowe sygnały ostrzegawcze policji, straży pożarnej itp.;
2. W zakresie kształtowania kompetencji współżycia i współdziałania z ludźmi:
  - identyfikuje się ze swoją rodziną, jej tradycjami i preferowanymi wartościami;
  - jest koleżeński wobec swoich rówieśników, potrafi rozwiązywać konflikty bez stosowania agresji;
  - zna tradycje i ważniejsze elementy kultury regionu, w którym mieszka;
  - zna nazwę swego kraju, jego symbole i barwy narodowe; wymieni ważniejsze miasta i pamiątki kultury narodowej;
3. W zakresie kształtowania kompetencji posługiwania się metodami poznawania rzeczywistości:
  - prowadzi proste obserwacje, doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze; przewiduje i ocenia skutki swoich działań;
  - korzysta umiejętnie z różnych źródeł informacji; posługuje się podręcznikiem, słownikami, encyklopedią;
  - korzysta z dostępnych nowych technologii informacyjnych.
4. W zakresie kształtowania kompetencji wyodrebniania, opisywania, wyjaśniania związku między

naturalnymi składnikami środowiska przyrodniczego a życiem i działalnością człowieka:

- zna swoje ciało, jego potrzeby;
  - rozumie znaczenie dla zdrowia racjonalnego odżywiania się, uprawiania sportów; zna szkodliwość używek;
  - przestrzega zasady higieny osobistej, higieny pracy i zabawy;
  - zna nazwy roślin i zwierząt typowych dla ekosystemów naturalnych (las, staw, jezioro, morze, łąka) i stworzonych przez człowieka (ogród, park, pole uprawne);
  - dostrzega cykliczność życia na Ziemi (pory roku, dnia);
  - wskaże znaczenie powietrza i wody dla życia w przyrodzie;
  - nazwie i odróżni niektóre skały i minerały znajdujące się w jego najbliższym otoczeniu;
  - dostrzega w swoim otoczeniu problemy ekologiczne.
5. W zakresie kształtowania kompetencji odbiorcy wytworów sztuki i przyszłego ich twórcy:
- wyraża swoje odczucia wywołane kontaktem z dziełem literackim, plastycznym, muzycznym;
  - stosuje podstawowe techniki i środki artystyczne w tworzeniu dzieł na miarę swoich możliwości;
  - lubi rysować, śpiewać, tańczyć, inscenizować;
6. W zakresie kształtowania kompetencji użytkownika wytworów techniki i przyszłego wynalazcy:
- bezpiecznie posługuje się prostymi narzędziami;
  - bezpiecznie obsługuje proste urządzenia domowe, elektryczne (np. mikser, odkurzacz, żelazko itp.);
  - dobiera materiały adekwatne do wykonywanego przedmiotu; stosuje różnorodne sposoby łączenia przedmiotów;
  - wykazuje pomysłowość w procesie tworzenia określonego wytworu;
  - prace wykonuje starannie, dokładnie, estetycznie.

Ocena

W zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej nie ma miejsca ani zjawisko niepowodzenia dydaktycznego, ani zjawisko drugoroczności. Konsekwentnie do założenia, że każde dziecko rozwija się na miarę swoich możliwości i w odpowiednim dla siebie tempie, ocena ma charakter opisowy i dotyczy nie tylko postępów w nauce, ale ogólnego poziomu rozwoju konkretnego dziecka.

Proponuje się trzy rodzaje oceniania dziecka:

- ocenianie bieżące, podczas każdego zajęcia;
- ocenianie okresowe, na półrocze i koniec kolejnych lat edukacji;
- ocenianie końcowe, po zakończeniu I etapu edukacji podstawowej.

Ocenianie bieżące

Jest ono najważniejsze w procesie edukacyjnym. Obejmuje nie tylko ucznia, ale i w pewnym sensie nauczyciela, w myśl zasady: „abyś nie był lekarstwem na chorobę, której sam jesteś przyczyną”. W ocenie bieżącej uczeń otrzymuje potwierdzenie tego, co poprawnie wykonał, co osiągnął, w czym jest dobry oraz wskazówki – co poprawić, co udoskonalić, nad czym jeszcze popracować; natomiast nauczyciel otrzymuje informacje o trafności i efektywności stosowanych metod, środków i organizacji zajęć, a w razie miernych wyników – sygnał, że należy je modyfikować, zmieniać.

W ocenianiu bieżącym powinno się dostrzegać pewną analogię z pracą trenera, który uczy dzieci np. gry w tenisa. Dzieci ćwiczą i opanowują kolejno pojedyncze umiejętności wchodzące w zakres ogólnej umiejętności gry w tenisa, ale jednocześnie od samego początku kreują swój własny styl gry. Na treningu nie ma dziennika, nikt nie stawia piątek, trójków, jedynek; nikt nie ocenia przy pomocy kropek, gwiazdek, serduszek, uśmiechniętych buzi, bo i po co; dziecko ćwiczy, bo chce nauczyć się grać; nabywa tę umiejętność w drodze własnej aktywności, własnego wysiłku. Trener uczestniczy w tym procesie – wprowadza kolejne ćwiczenia, gra razem z dziećmi i bacznie śledzi poprawność

wykonania, sprawność, refleks, koordynacje ruchów. Dziecko natychmiast otrzymuje słowną ocenę swojego dokonania; słyszy: dobrze, dobrze, tak, ale też słyszy: nie tak, podbiegnij bliżej, spróbuj jeszcze raz, itp. Dziecko przyjmuje uwagi, poprawia błędy, unika powtarzania ich, stosuje się do wskazówek i ćwiczy aż do uzyskania pozytywnego efektu.

Taka ocena zapobiega błędom w uczeniu się, sprzyja rozwojowi dziecka, eliminuje napięcia, rywalizację i prowadzi do realizacji zamierzonych celów edukacji.

W ocenianiu bieżącym przydatne są karty indywidualnej pracy ucznia, które informują systematycznie o postępach dziecka w nabywaniu wiadomości i umiejętności; gromadzone w teczce ucznia dają pełny obraz kolejnych postępów i rozwoju dziecka.

Ogólnie można powiedzieć, że w ocenie bieżącej stwierdzamy w szczegółach, co dziecko wykonało, jak wykonało, ile potrafi, czego nie umie. Dziecko otrzymuje ją już w trakcie wykonywania zadania, bądź tuż po jego wykonaniu. Eksponujemy w niej osiągnięcia indywidualne dziecka w porównaniu do stanu poprzedniego, ale nie porównujemy ich z osiągnięciami innych dzieci, bowiem edukacja to nie wyścig, ale spokojna, twórcza praca na miarę jego możliwości.

Ocenianie okresowe

Ma charakter bardziej ogólny i pełniej informuje o aktywności dziecka, o postępach w nabywaniu poszczególnych kompetencji, o specjalnych uzdolnieniach, o specjalnych trudnościach, o stanach wewnętrznych przeżyć dziecka i sposobach ich ujawniania.

Ocena okresowa nie wiedzie do oceny postępów całej klasy, lecz ujmuje postępy i rozwój konkretnego ucznia. Nie używa się w niej etykiety: uczeń bardzo dobry, uczeń zły, słaby, dostateczny. W ocenie okresowej przedstawia się indywidualną naturę dziecka, tworzy się dossier dziecka, grupując informacje o jego wewnętrznych stanach i procesach, o przejawach jego zachowania. Dąży się do uchwycenia związku między stanem wewnętrznym a działaniem.

Ocena okresowa powinna z jednej strony mieć charakter diagnostyczno-informujący i jako taka jest przydatna nauczycielowi i rodzicom, by mogli dziecko jak najlepiej wspomagać w rozwoju, z drugiej strony powinna być motywująco-afirmacyjna, zachęcająca dziecko do samorozwoju.

Ocenianie końcowe

Jest to ocena podsumowująca, przeprowadzana na zakończenie I etapu edukacji podstawowej, sprawdzająca poziom osiągniętych kompetencji zawartych w podstawie programowej. Dotyczy ona przede wszystkim: zasadniczych narzędzi uczenia się (czytanie, pisanie, mówienie, rachowanie, rozwiązywanie problemów); fundamentalnych treści z zakresu wiedzy o świecie, stanowiących podstawę do dalszej nauki; koniecznych zachowań w aktywnym życiu społecznym.

Procedury osiągania celów

(Wskazówki dla nauczyciela)

Efektywność realizacji każdego programu zależy od zrozumienia jego idei, a następnie od inwencji i pomysłowości jego wykonawcy. Z tego też względu proponuję tylko ogólne wskazania dotyczące sposobu osiągania celów i treści zawartych w tym programie, a nie narzuca się gotowych rozwiązań. A więc:

1. Stwarzaj dzieciom możliwość zaspokojenia naturalnej ciekawości świata.

Dziecko ze swej natury jest bardzo ruchliwe, ma potrzebę bycia zajętym. Wszystko je interesuje, ciekawi; jest wścibskie, dociekliwe, ciągle pyta, szpera dotyka, podgląda, psuje; nieustannie eksperymentuje, weryfikuje; najpierw działa potem ocenia. Wykorzystaj więc naturalną dziecięcą ciekawość świata w procesie edukacyjnym.

2. Organizuj dzieciom spotkania z rzeczywistością.

Dziecko przychodząc na świat jeszcze go nie posiada, nie rozumie. Musi go dopiero wydobyć i uczynić z niego rzeczywistość. Musi go wypatrzeć, wysłuchać, wyczuć, wysmakować, wykształcić. Świat ujawnia się dziecku w spotkaniu, pozwala się doświadczać. Zapewnij owe spotkania z rzeczywistością, w których dziecko:

- spostrzega: rzeczy złożone z własności; procesy złożone z momentów; działania złożone z czynów;
- nakłada te spostrzeżenia na siatkę czasu i przestrzeni;
- przekonuje się, że świat jest uporządkowany, mierzalny, porównywalny; ma swoją strukturę, gęstość i trwałość; można go doświadczyć, odtworzyć i przetworzyć;
- dostrzega jego harmonijną całość w aspektach: prawdy – piękna – dobra

Planując edukację, możesz jej nadać formę „krajoznawstwa”. Krajoznawstwo w tym rozumieniu, to edukacja bazująca na aktywnym spotkaniu z rzeczywistością, w której punktem centralnym w realizacji treści i celów programowych jest najbliższe dziecku środowisko. Kręgi tematyczne roczne, miesięczne, tygodniowe wyznaczane są przez ciekawe obiekty przyrodnicze i kulturowe, a edukacja przyjmuje charakter dosłownego czytania przyrody i kultury; poznawania ich punktu widzenia istotności, piękna, różnorodności, złożoności, zależności oraz oceniania z punktu widzenia korzyści bądź szkody.

Jest to pełna edukacja, w której dziecko faktycznie mówi, pisze, czyta, rysuje, projektuje, wykonuje czynności, rozwija wrażliwość, dokonuje ocen; w toku której rozwija się intelektualnie (głowa), fizycznie (ciało), emocjonalnie (serce), twórczo (ręce), społecznie (poprzez obcowanie z innymi), moralnie (przez odkrywanie prawdy, rozróżnianie dobra i zła).

3. Dostarczaj dzieciom okazji do zdziwienia.

Każdy cykl zajęć (krąg tematyczny) rozpoczynaj od czegoś, co wzbudzi w dziecku zdziwienie. Zdziwienie nakazuje nam zatrzymać się, skupić najpierw wzrok i słuch, a potem pozostałe zmysły na przedmiocie zdziwienia, którym może być jakiś kształt, przedmiot, zjawisko, wrażenie, krajobraz i inne.

Przedmiot zdziwienia nie pozwala przejść obojętnie, porusza nasze myśli, wzrusza nasze emocje, uruchamia wyobraźnię, intuicję i marzenia. Często w zdziwieniu dostrzegamy swoją niewiedzę. Naturalną więc konsekwencją zdziwienia jest pytanie, uruchamiające proces myślenia. Pytanie wyznacza kierunek poszukiwania możliwych odpowiedzi i zakreśla obszar, w którym odpowiedź może się pojawić. Wśród różnych pytań pojawiają się pytania problemowe, a więc takie, na które nie da się odpowiedzieć prostym *tak – nie* i dzięki czemu są one drogą do zdobywania wiedzy.

Zdziwienie wzbudza więc gotowość do myślenia, do poznania i prowadzi do zdobycia wiedzy, do zrozumienia świata.

4. Zabezpiecz dzieciom poczucie bezpieczeństwa i wolności.

Edukacja zintegrowana możliwa jest w atmosferze ufności, poczucia bezpieczeństwa i aprobaty dla indywidualności każdego dziecka. Dziecko musi czuć się śmiało; mieć pewność, że spotka się z pomocą i zrozumieniem nauczyciela. Edukacja nie może odbywać się w napięciu, strachu, stresie i pośpiechu. Daj dziecku tyle czasu, ile potrzebuje do wykonania ćwiczenia, zadania, zrozumienia danej kwestii. Pośpiech prowadzi do powierzchowności. Nie goń za ilością ćwiczeń, zadań; daj czas na pełną koncentrację na danej czynności, na zgłębienie jej istoty.

5. Odważnie i pomysłowo projektuj sytuacje dydaktyczne.

Jeżeli akceptujesz pomysł na edukację, jako „krajoznawstwo”, to opracuj mapę wędrówek:

– Zaznacz na niej miejsce startu. Na starcie zrób rekonesans:

- co już dzieci umieją
- jakie są ich poznawcze możliwości
- jakie przejawiają zainteresowania.

– Zaznacz na mapie miejsca, które będą ośrodkami pracy w danym okresie (np. w ciągu tygodnia). W sposób przemyślany zapisz przy każdym z tych miejsc numery kompetencji (z programu) i ważniejsze pojęcia, które w sposób naturalny wystąpią tu.

– Zgromadź konieczne materiały: słowniki, albumy, kroniki, czasopisma, taśmy z nagraniami, techniczne środki dydaktyczne, dokonaj wyboru utworów muzycznych, lektur i podręczników (ale nie traktuj ich, jako jedyne źródła informacji), itp. itd.

– Przygotuj teczkę dla każdego ucznia, na gromadzenie informacji o jego rozwoju i postępach oraz karty pracy indywidualnej uczniów.

– Czytaj, czytaj, zapoznawaj się na bieżąco z nowościami pedagogicznymi, które zainspirują Cię do nowych działań i pozwolą doskonalić proces edukacji.

– Bez żalu, na zawsze pożegnaj system klasowo-lekcyjny, bo jak już wcześniej pisał J. Koziński „jest on równie przydatny w naszych czasach, jak w komunikacji międzyplanetarnej byłby przydatny dyliżans”.

Proponowany zestaw lektur dla klas 1-3

(do wyboru przez nauczyciela w zależności od umiejętności czytelniczych dzieci i indywidualnych potrzeb)

- *Andersen H. Ch.* Baśnie
- *Bahdaj A.* Pilot i ja
- *Brzechwa J.* Brzechwa dzieciom
- *Centkiewiczowie A. C.* Zaczarowana zagroda
- *Centkiewicz C.* Anaruk, chłopiec z Grendlandii
- *Chotomska W.* Dzieci Pana Astronoma
- *Duszyńska J.* Cudaczek-Wyśmiewaczek
- *Grabowski J.* Puc, Bursztyn i goście
- *Grabowski J.* Czarna owieczka
- *Janczarski C.* Jak Wojtek został strażakiem
- *Jansson T.* Opowiadania z Doliny Muminków (do wyboru)
- *Januszewska H.* Kopciuszek
- *Jaworczakowa M.* Jacek, Wacek i Pankracek
- *Jaworczakowa M.* Oto jest Kasia
- *Kern L. J.* Mądra poduszka (do wyboru)
- *Kleniewska-Kowaliszyn K.* Magda, Paweł i Ty
- *Konopnicka M.* Co słonko widziało
- *Kownacka M.* Plastusiowy pamiętnik (fragmenty)
- *Kownacka M.* Kajtkowe przygody
- *Krüger M.* Karolcia
- *Kubiak T.* Gdy zapadnie noc (do wyboru)
- *Kubiak T.* Gdy miasto śpi (do wyboru)
- *Kulmowa J.* Zimowe słowiki (do wyboru)

- *Kulmowa J.* Deszczowa muzyka (do wyboru)
- *Knutsson G.* Przygody Filonka Bezogonka
- *Lindgren A.* Dzieci z Bullerbyn
- *Lindgren A.* Fizia Pończoszanka
- *Lindgren A.* Rasmus i włóczęga
- *Lindgren A.* Detektyw Blomkvist
- *Lofting H.* Doktor Dolittle i jego zwierzęta
- *Makuszyński K.* Awantura o Basię
- *Milne A. A.* Kubuś Puchatek
- *Michałkow S.* Nie płacz, Koziołku
- *Papuzińska J.* Nasza mama czarodziejka
- *Papuzińska J.* Wierszyki domowe (do wyboru)
- *Papuzińska J.* Agnieszka opowiada bajki (do wyboru)
- *Perrault Ch.* Bajki (do wyboru)
- *Porazińska J.* Szewczyk Dratewka
- *Pisarski R.* O psie, który jeździł koleją
- *Ratajczak J.* Ziarenka maku
- *Szelburg-Zarembina E.* Idzie niebo ciemną nocą (do wyboru)
- *Tuwim J.* Wiersze dla dzieci (do wyboru)
- *Tuwim J.* Słoń Trąbalski
- *Wawilów D.* Wierszykarnia (do wyboru)
- *Wawilów D.* Rupaki (do wyboru)
- *Wawilów D.* Strasznie ważna rzecz (do wyboru)
- *Wortman S.* U złotego źródła (do wyboru)
- Komiks do wyboru (np. Sempé, Goscinny – Przygody Asterixa)

Spis treści

Ogólne założenia programu /3

Cele zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej /4

Struktura programu /5

Treści edukacyjne /5

Założone osiągnięcia ucznia i propozycje ich oceny /38

Procedury osiągania celów /41

Proponowany zestaw lektur dla klas 1-3 /43

polecają:

KLASA 1

Kazimiera Chlopecka, Mirosława Duda, Krystyna Wojtczak

- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 1. Scenariusze zajęć. Semestr I**
- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 1. Scenariusze zajęć. Semestr II**

W książce zostały wykorzystane następujące podręczniki:

1. *Mój pierwszy elementarz. Klasa 1* (podręcznik, zeszyty ćwiczeń 1-2, wycinanka) – A. Czochry i I. Tarkowskiej
2. *Moja pierwsza czytanka* – H. Dobrowolskiej
3. *Moje pierwsze ćwiczenia* – S. Łukasik, H. Petkowicz
4. *Moja wycinanka* – H. Dobrowolskiej
5. *Matematyka 1. Zeszyty 1-3* – Z. Semadeniego
6. *Nasze środowisko. Klasa 1* – W. Dziabaszewskiego
7. *Elementarz muzyczny dla kl. 1* – A. Banasiewicz, E. Lipskiej
8. *Lektury w klasie 1. Zeszyt ćwiczeń* – S. Łukasik i in.
9. *Technika 1* – A. Nowak

KLASA 2

Anna Konieczna, Krystyna Wasilewska

- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 2. Semestr I**
- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 2. Semestr II**

W książce zostały wykorzystane następujące podręczniki:

1. *Krajobraz z uśmiechem. Klasa 2* – K. Kowaliszyn, K. Lenkiewicz
2. *Krajobraz z uśmiechem. Ćwiczenia z języka polskiego. Zeszyty 1-2* – K. Kowaliszyn, A. Koniecznej
3. *Matematyka 2* (podręcznik, zeszyty ćwiczeń 1-3) – B. Lankiewicz, Z. Semadeniego

4. *Nasze środowisko. Klasa 2* – W. Dziabaszewskiego
5. *Muzyka 2* – E. Lipskiej (do wyboru)
6. *Nasze muzykowanie* – J. Sochy (do wyboru)
7. *Technika 2* – A. Nowak
8. *Lektury w klasie 2. Zeszyt ćwiczeń* – S. Łukasik i in.
9. *Czytamy ze zrozumieniem. Klasa 2* – S. Łukasik i in.

KLASA 3

Małgorzata Piotrowska, Krystyna Bielenica

- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 3. Semestr I**
- **Integralny plan pracy dydaktyczno-wychowawczej dla klasy 2. Semestr II**

W książce zostały wykorzystane następujące podręczniki:

1. *Podajmy sobie ręce. Klasa 3* – H. Dobrowolskiej
2. *Podajmy sobie ręce. Kształcenie językowe. Część 1-2*
– S. Łukasik, H. Petkowicz, H. Dobrowolskiej
3. *Matematyka 3* (podręcznik, zeszyty ćwiczeń 1-3)
– A. Demby, Z. Semadeniego
4. *Nasze środowisko. Klasa 3* – W. Dziabaszewskiego
5. *Muzyka 3* – L. Jankowska, D. Wasilewska
6. *Technika 3* – A. Nowak
7. *Lektury w klasie 3. Zeszyt ćwiczeń* – S. Łukasik i in.
8. *Czytamy ze zrozumieniem. Klasa 3.* – S. Łukasik i in.

PROGRAM NAUCZANIA

NAUCZANIE
POCZĄTKOWE

PROGRAM WCZESNOSZKOLNEJ ZINTEGROWANEJ EDUKACJI XXI WIEKU klasy 1-3

Jadwiga Hanisz

„...Przy opracowaniu programu edukacji szkolnej uwzględniliśmy „ducha czasów”, w których edukacja się odbywa. Wiek XXI przynosi z sobą ogrom informacji i ich błyskawiczne docieranie do odbiorcy. W tej sytuacji nie jest możliwe ani pożądane, by jednostka zgromadziła w swym początkowym okresie życia zapas wiedzy, z którego mogłaby czerpać w nieskończoność. Powinna natomiast zdobyć podstawy wiedzy o sobie i o świecie oraz pakiet metod umożliwiających jej w przyszłości rozwijanie własnej zdolności rozumowania i wyobraźni, własnego osądu i poczucia odpowiedzialności. W tym względzie przypisujemy niepowtarzalną rolę zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej i wyznaczamy jej następujące zadania:

- Po pierwsze, odkryć, uruchomić, rozwinąć wszystkie predyspozycje i zdolności poznawcze każdego dziecka, na miarę jego możliwości.
- Po drugie, ukształtować pozytywny stosunek do nauki, który będzie dziecku towarzyszył przez całe życie.
- Po trzecie, wyposażać dziecko w podstawowe narzędzia uczenia się: czytanie, pisanie, komunikowanie się, rachowanie, metody rozwiązywania problemów, ćwiczenia uwagi, pamięci i myślenia.
- Po czwarte, ukształtować nawyk dociekliwości w badaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy w poznaniu.
- Po piąte, dostarczyć fundamentalnych treści, które są niezbędne do rozumienia świata, w którym dziecko żyje.
- Po szóste, uruchomić mechanizmy konieczne w przyszłości do aktywnego, etycznego i estetycznego uczestnictwa w życiu społecznym...”

WYDAWNICTWA SZKOLNE
I PEDAGOGICZNE
SPÓŁKA AKCYJNA

pl. J. H. Dąbrowskiego 8, 00-950 Warszawa
tel. (0 22) 826 54 51 do 55, fax (0 22) 827 92 81
bezpłatna infolinia tel. 0 800 220 555
www.wsi.p.com

ISBN 83-02-07470-5

9 788302 074707